Lodzer Tageblat № 192 | Opłata pocztowa uiszcz. ryczałtem | פרייז 10 גראשען

לאדזשער טאגעבלאט

היינט 6 זייטען

רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 16.
טעלעפאנען פון: רעדאקציע 10057, פון אדמיניסטראציע 10047.

מאנטאג, כ"ד מנחם-אב פ' ראה תר"צ | 18 sierpnia 1930 r. | 23-טער יאהרגאנג

ווידער א רעדע פון מיניסט. טרעוויראנוס

בעשטעטיגט נאכאמאל, אז דייטשלאנד שטרעבט צו דער רעוויזיע פון די מזרח גרעניצען אבער נישט דורך מלחמה

גרויסע שלאכטען פון פערסער און טורקען מיט הונדערטער קורדישע געפאלענע

נייער ארויסטריט פון מיניסטער טרעוויראנוס

בערלין, 17 (ספעצ. צום „לאדז. טאג.") אויף א פערזאמלונג פון דער קאנסערוואטיווער פארטיי האט מיניסטער טרעוויראנוס ווידעראמאל געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט צווישען אנדערן געזאגט, אז אין דער ערשטער רעדע זיינער האט ער געבראכט צום אויסדרוק די געפיהלען פון אלע זעלנער אין מזרח-דייטשלאנד.

עס איז נישט גענוג, האט טרעוויראנוס ווייטער געזאגט, צו שטרעבען צו שלום, מען מוז אויך זעהן די געפאהרען פאר'ן שלום. מיר ווילען דערגרייכען די רעוויזיע פון די גרעניצען נישט דורך שלאכטען. נאר דורך טראקטאטען.

בערלין 17 (ספעצ. צום „ל.ט.") אויף א פערזאמלונג פון די קאנסערוואטיסטען אין בערלין, האט דער קאנסערוואטיווער דעפוטאט ד"ר ברינינגדער געזאגט, אז די אויפגאבע פון דער דייטשעד פאליטיק איז צו ברענגען צו א רעוויזיע פון די מזרח-גרעניצען, צו בעקומען דאס סאר-געביט און צו רעווידירען דעם יאנג-פלאן.

גרויסע שלאכט צווישען פערסיען און קורדען

סטאמבול, 17. (ספ.) צווישען פערסישען מיליטער און די קורדען איז פארגעקומען א גרויסע שלאכט. 200 קורדען און 40 פערסער זענען דערהרג'עט געווארען. דער ארויס טריט פון די פערסען זענען די קורדען האט אין טערקיי געמאכט א גוטען איינדרוק.

אנגארא, 17. (ספ.) די קורדען האבען אטאקירט דאס טערקישע מיליטער בעי טערבוקאן. די טערקען האבען די קורדען אפגעשטויסען.

60 קורדען דערגנטער 3 אנפיהרער זע־נען דער'הרג'עט געווארען און 100 זע־נען פערוואונדעט געווארען.

טערקען געפינען זיך נישט אויף דער פערסישער טעריטאריום

טעהעראן 17. (ספעצ. צום „ל.ט.") דאס פערסישע אויסערן-מיניס־טעריום לייקענט אפ די ידיעות, אז דאס טערקישע מיליטער זאל זיין אריבער די פערסישע גרעניד און אויך, אז פערסיען זאל האבען דערהאלטען א נייע נאטע פון טערקיי.

נעכטיגער יום טוב פון „דאזשינקעס" אין ספאלא

ספאלא, 17. (טעל.) חנוכה איז אין ספאלא געפייערט געווארען דער יום טוב פון דאזשינקעס. נישט קוקענדיג אויפ'ן שלעכטען וועטער זענען צו דער פייערונג געקומען בערך 12000 פערזאן. צו דער פייערונג זענען געקומען אלע מיניסטארען, דער פראנ־צויזישער באטשאפטער, סענאט־מאר־שאלעק שימאנסקי און פיל דעפוטא־טען.

10.15 איז דער מלוכה-פרעזידענט געקומען אין דער הילצערנער האלע, וואו עס איז אפגערכט געווארען א גאָ־טס-דינסט און דער בישוף האט גע־האלטען א רעדע.

דאן זענען דורכ'ן מלוכה-פרעזידענט אויפגענומען געווארען פיל דעלעגאציעס און עס האט זיך אנגעהויבען דער איי־גענטליכער יום טוב.

—:0:—

שרעקליכע קאטאסטראפע אין זאגרעב

איינגעריסען א באהו-בריק און דער צוג אריינ־געפאלען אין טייך

זאגרעב, 17. (ספ.) בעת'ן קאטוילישען קאנגרעס, וואס קומט פאר אין יוגאסלאוויען איז געקו־מען צו א שרעקליכע קאטאסטראפע. בעת א ריזיגער עולם האט זיך געפונען

אויף דער באהן-בריק איז אנגעפאהרען א צוג און די בריק האט זיך איינגע־בראכען. 164 פערזאן זענען פערוואונ־דעט געווארען. די צאהל טויטע איז נאך נישט בעוואוסט.

בעשעדיגט טעלעפאן-דראטען אין גאליציען

לעמבערג, (טעלעפאניש צום „לאדזער טאגעבלאט") די טעלעפאנישע און טעלעגראפישע דראטען צווישען סטאניסלאוואו, סאמבאר און פשעמישל איז בעשעדיגט געוואגען.

פאליציי זוכט די שולדיגע.

אראפגעפאלען א עראפלאן

פילאט שווער פערוואונדעט

קראקא (טעלעפאניש צום „לאדזער טאגעבלאט") דא איז היינט אראפ־געפאלען א עראפלאן דער פילאט קילאקאווסקי, איז שווער פערוואונדעט געווארען.

דענקמאל פון קעניג יאגעלא אין טושין

(§) די טושינער שטאט-פערוואלטונג גרייט זיך צו פייערן דעם אנדענק פון קעניג יאגעלא, דעם גרינדער פון דער שטאט, דורך אויפשטעלען א דענקמאל. די אפהילונג פון דענקמאל פאר קעניג יאגעלא וועט פארקומען דעם 31 ד. ח.

צו דער פייערונג וועלען קומען פאר־שטעהער פון דער וואיעוואדזשאפט און דער מלוכה און פון פיל ארגאניזאציעס. די פייערונג זאל אויספאלען זעהר אינ־פאזאנט.

—:0:—

עסטרייכישער בונדעס-קאנצלער ד"ר שאבער וועגען אנטיסעמיטיזם און ציוניזם

ווין, 17 (יט"א) אין א אינטערוויו פון עסטרייכישען בונדעס קאנצלער דר. שאבער מיט'ן דירעקטאר פון דער יודישער טעלעגראפען אגענטור יעקב לאנדוי האט דר. שאבער געבראכט דעם אויסדרוק זיין שטעלונג צום אנטיסעמי־טיזם און ציוניזם.

דר. שאבער האט געזאגט, אז דער אנטיסעמיטיזם אין עסטרייך איז נישט אזוי פיל געגאנגען פאראויס, אז די רעגירונג זאל מוזען אונטערנעהמען בעזונדערע מיטלען. דער אנטיסעמיטיזם אין עסטרייך ווערט נאר געטריבען אויף א שרייע־רישען אופן. די בירגערליכע רעכט פון די יודען זענען נישט פערשמעלערט געווארען. מען דארף נישט לייגען אזוי פיל אכט אויף די ארויסטרעטען פון די האקענקרייצלער און די נאציאנאליסטישע סטודענטען. מיט 86 יאהר צוריק האט דער אנטיסעמיטיזם אין עסטרייך געטראגען שארפע פארמען.

וואס שייך דעם ציוניזם האט דר. שאבער ערקלערט, אז ער סימפאטיזירט מיט'ן גייסט אין דער אידעע זיינער. ער איז בעפריינדעט מיט שטריקערן און איז אויך געווען א פריינד פון פערשטארבענעם אובער ראבינער דר. חיות, וואס איז לויט זיין מיינונג געווען גרויסע פערזענליכקייט.

צום סוף האט ד"ר שאבער אין א הומאריסטישען טאן דערצעהלט, אז פאר פראווינציעלער שטעלונג צו יודען, האט מען אמאל פערשפרייט קלאנגען, אז ער אליין איז א יוד.

די אויפלעבונג פון הערצלישען גייסט.

זשאבאטינסקי וועגען דער לעצטער רעוויזיאניסטען-קאנפערענץ

פראג, 17 (יט"א) אין א געשפרעך מיט'ן יט"א-פארשטעהער האט וולא־דימיר זשאבאטינסקי ערקלערט, די לעצטע רעוויזיאניסטען-קאנפערענץ האט בעווי־זען, אז עס וואקסט אויס א נייע גענעראציע יודען. עס מוז געשאפען ווערען א נייער ציוניזם. דער הערצלישער גייסט לעבט ווידער אויף דורך די רעוויזיא־ניסטען. מיר האבען פיל אויפגעטון אין דער לעצטער צייט. מיר געהן פאראויס.

כסדר'דיגע כוליגאנ. אנפאלען אין לודמיר

קאוונא (יט"א) שוין פון א לענגערע צייט, ווי אין לודמיר קומען פאר כו־ליגאנישע אנפאלען מצד א געוויסע גרו־פע כוליגאנען, וועלכע טעראריזירען כסדר די יודישע דורכגעהער. אזוי לעצ־טענס, שפעט אין אווענט זענען די כוליגאנען בעפאלען עטליכע יודען דערונטער דעם דר. בוכבעם און ה' וויינער. דער לעצטער איז גשווער געצוואונגען זיך פערטיידיגען מיט געוועהר. אויפ'ן צווייטען טאג האט זיך א דעלעגאציע פערגעשטעלט פאר'ן סטאראסטא און געבעטען אנגעמען די געהעריגע מיט־לען להבא.

שטאטיש טעאטער צעגעלניאנא - 63 -

גאסטראלען פון דער ווילנער טרופע יאהר XV אנפ. מ. מזאה

היינט מאנטאג, 8.45 אוו. אויפן אלגעמיינעם פערלאנג נאך 1 מאל דער 304 מאל

„קדוש השם"

מארגען דינסטאג „גנבים"

פרייטאג, ד. 22-טען, ערשטע אויפפיהרונג פייערליכע פרעמיערע

„דער גולם" פון ה. לייוויק

דער פאר-פערקויף פון בעשטעלונגס-בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון שטאטישן טעאטער פיעטריקאווער 74.

די ניי-געגרינדעטע דאך-פאפ-פאבריק

„TRWAŁOŚĆ"

פון אש מולעוויטש און א. גוטמאן, סטריקאוו-לודזקי טעל. № 10

וועלכע האט זיך אין א קורצע צייט ערווארבען איבעראל דאס פולע פערטרויען מיט איהר ערשטקלאסיגער גוטע אויסארבייטונג, האבען מיר צוליב דעם פערלאנג פון די קונדשאפט ערעפענט א פאבריקס-לאגער

w Łodzi, Św. Andrzeja 27

פון אלע סארטען דאכפאפע, גאזאווע, סמאלע, פרעפערירטע, פאק און קלעבע-מאסע צו פאבריקס-פרייזען פריייזווירדיג, וועלכעס מיר בעטען די געעהרטע קונדשאפט מיט בעשטעלונגען זיך צו אונז צו ווענדען.

מיט אכטונג

A. Szmulewicz און A. Gutman

דאס קאנצעסיאנירטע קאנאליזאציע-ביורא פון

„Rozental i Praszkier"

INŻYNIEROWIE,

Sp. z ogr. odp.

אינהאבער: בוי-אינזשיניר עדוארד ראזענטאל און אינזש. גרשון פראשקער

פיהרט אויס צו מעסיגע פרייזען און בעקוועמע בעדינגונגען

קאנאליזאציע-ארבייטען און פלענער

אדרעס: Łódź, Piotrkowska 44 (Wschodnia 63)

Telef. 162-34

Dr. med. H. Różaner

ספעציאליסט פון הויט- און ווענערישע קראנקהייטען און קינדערלאזיגקייט

נארוטאוויטשא 9, טעל. 128-98

נעהמט אן פון 8—10; 5—8 אווענד

אספעציעלער וואַרטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med. A. Uryson

אינערליכע קראנקהייטען

קאנסטאנטינער 20 טעל. 215-85

צוריקגעקעהרט

Dr. med. E. Reicher

ספעציאל ארצט

פאר הויט האר און ווענערישע קראנקהייטען

דיאטערמיע-בעהאנדלונג און עלעקטרא-טעראפיע

פאלודניאווע 28 טעל. 201-93. נעמט אן פון 8—11 פריה און 6—9 אווענד. זונטאג פון 9—1 מיטאג.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען

שארפע אינטערווענץ פון אמעריקאנער יוד. קאנגרעס

ביים רומענישען באטשאפטער אין אמעריקא געגען די פאגראמען אין רומעניע

רומענישער געזאנדטער אין אמעריקא זאגט זיך אפ צו אינטערווענירען פאר זיין רעגירונג וועגען די פאגראמען

נ י ו י א ר ק 17 (יט"א) אין א געשפרעך מיט'ן יט"א פארשטעהער האט דער רומענישער געזאנדטער אין אמעריקא דאנילא נישט מהכים געווען, צו אלע מיטגלידער פון דער רומענישער רעגירונג דארפען ארויסטרעטען פרי צו בעשיצען דאס לעבען פון די יודען. מיר האבען שוין בעצאהלט מיט'ן בלוט פון אין רעגירונגס-מיטגליד, האט דער געזאנדטער געזאגט און מיר קענען נישט געבען עצות דער רעגירונג גראד אזוי ווי רומענער קענען נישט געבען עצות דער אמעריקאנישער רעגירונג.

ווי די יט"א ווערט געוואויר האט דאס געשפרעך פון רומענישען געזאנדטען אין אמעריקא מיט דער דעלעגאציע פון אמעריקאנער יודישען קאנגרעס געטראגען א שטירמישען כאראקטער.

קלינאוו ארויסגעטרעטען פון רעוויזיאניסטישען וועלט-פערבאנד

ב ע ר ל י ן 17 (יט"א) דער רעוויזיאניסט קלינאוו איז ארויסגעטרעטען פון וועלט-פערבאנד פון די ציוניסטען-רעוויזיאניסטען און געלעגט זיין מאנדאט פון רעוויז.-פארטיי-ראט.

זיין בעשלוס מאטיווירט קלינאוו דערמיט, וואס אויף דער לעצטער רעוויזיאניסטען-קאנפערענץ אין פראג, איז אנגענומען געווארען א בעשלוס צו שאפן נאצ. ארבייטער-פערבאנדען אין א"י, און וואס קלינאוו זעהט איין א פיינדליכע שטעלונג לגבי דער הסתדרות.

פשעקאזשע קיין שווייץ.

(§) צוליב די ענדערונגען און אגעשטעלט פאסט - שפעקאזשע קען שוין, נעמט אוצט די פאסט אן 100 שווייצע רושע פראנק בערעכענונג זו אויף 174 זל.

—=0§0=—

שאפערן-עקספערטען אין די געריכטען

(§) געלטען איז אין שאפערען-פערזאן פארגעקומען א אלגעמיינע פערזאמלונג פון די לאדזשער שאפערן מיט'ן אנטייל פון א דעלעגאט פון דער ווארשאווער צענטראל. אויף דער פערזאמלונג איז בעהאנדעלט געווארען די פראגע וועגען פארזיכערן די שאפערן צו קענען ערפוהלען זייער דינסט. עס האנדעלט זיך, נעמליך וועגען דעם, וואס נישט תמיד זענען די שאפערן שולדיג אין די אויטא - אומגליקען, וואו פאדערט רעדניבער, אז אין די געריכטען זאלען צוגעלאזען ווערען שאפערן - עקספערטען, וועלכע וועלען דארפען פעסטשטעלען די שולד פון די שאפערן.

ווי דער ווארשאווער דעלעגאט האט מיטגעטיילט, זאל דאס מיניסטעריום זיין געניגט ארויסצוגעבען אין דער פראגע א ענטשפרעכענדען צירקולאר.

לאדז — מעקסיקא טעלעפאנישע פערבינדונג.

(§) מיט אייניגע טעג צוריק איז צושטאנד געקומען א טעלעפאנישע פערבינדונג פון לאדז מיט אייניגע שטעט פון מעקסיקא. א טעלעפאנישע פערבינדונג קען מען בעקומען מיט די שטעט מעקסיקא, קאווראבא, וועראַ, נרוז און ארזאבא.

—0§0—

אונגארישע קאפיטאליסטען האבען חשק צו דער לאדזער אינדוסטריע

ווי מען טיילט מיט פון די לאדזער אינדוסטריע-קרייזען, וועלען דא די טעג אפגעהאלטען ווערען קאנפערענצען מיט'ן פרעזעס פון דער פויליש-אונגארישער האנדעלס-קאמער אין בודאפעשט, ה' אנטאל שטיינער, אלס דעלעגירטער פון די אונגארישע פינאנסיסטען. עס האנדעלט זיך וועגען דעם, וואס א רייה אונגארישע קאפיטאליסטען וועלען אריינלעגען זייערע קאפיטאלען אין דער לאדזער אינדוסטריע.

עס איז אויך מעגליך, אז אין שייכות מיט דעם בעזוך וועט די לאדזער אינדוסטריע בעקומען נייעם אפזאץ-מארק פאר געוויסע ארטיקלען אין אונגארן.

טעקסי-בעזיצער ווילען נישט אויסקויפען קייז קאנצעסיע-ציינגישטען

(§) ווי בעקאנט נעמט דער מאגיסטראט פון טאקסי-בעזיצער א אפצאהל פאר די קאנצעסיעס אין דער הויך פון 37 זל.

וועגען דעם ראזיגען אפצאהל פיהרט שוין לאנג אונטערהאנדלונגען דער פאראיין פון טאקסי - בעזיצער מיט'ן מאגיסטראט. דער פעראיין האלט נעמליך, אז דער אפצאהל ווערט גענומען אויף א אונגעזעצליכען אופן. פיל טאקסי בעזיצער האבען זיך אפילו אפגעזאגט צו צאהלען דעם ראזיגען אפצאהל און זענען דורכ'ן מאגיסטראט צוליב דעם געצוואונגען געווארען צו שוקען די אויטא'ס אין גאס ארויס.

די וואך האט דער טאקסי בעזיצער פעראיין אויף א שטורמישע זיצונג בעשלאסען זיך צו ווענדען מיט א מעמאריאל וועגען דער פראגע צו דער האנדעלס-קאמער און צו דעם אינדוסטריע-אמט 1-טע אינסטאנץ.

אין פאל אויב די פאדערונג וועט נישט נאכגעגעבען ווערען האט די פערוואלטונג בעשלאסען צו אינטערווענירען ביים אינערן מיניסטער.

—=0§0=—

ארבייטסלאזיגקייט פערקלענערט זיך

אין לאדזער אינדוסטריע-ראיאן זענען לעצטע וואך געווען רעגיסטרירט 35,622 ארבייטסלאזע, דערונטער בלויז אין לאדז — 25,703 ארבייטסלאזע אונטערשטיצונגען האבען בעקומען 11,485 ארבייטסלאזע, אין לאדז — 8,492 ארבייטסלאזע.

פאריגע וואך האבען אין לאדז פערלוירען זייערע בעשעפטיגונגען 772 ארבייטער.

א מעדעלע נעבעז א מויער ווייגט "מעדעלע וואס ווייגסטו"?

(§) די אפטיילונג פאר געזעלשאפטליכער אויפזוכט ביים מאגיסטראט האט איבערגעגעבען די יתומה רויזע בערגפעלד צו דער פאמיליע זילבערשטיין פון זאגאיניקאווע 34, צאהלענדיג פאר דער ערציהונג פון מעדעלע 70 זל. א חודש.

עהערגעכטען זענען די דורכגעהער אויף גדאנסקא נאס געווען עדות פון א פארפאל, וואס האט אויף זיי איבערגעלאזען א טיפען רושם.

נעבען א הויז איז געשטאנען דאס מעדעלע און געוויינט אויף א קול, די מאמע זאל זי צונעמען צו זיך, ווייל איהרע ערציהער נעמען זיך צו דאס געלד וואס זיי בעקומען פאר איהר אויסהאלטונג פון מאגיסטראט און זי לאזען זי פערהונגערן און טרייבען זי ארויס פון שטוב.

עס וואלט געווען א יושר, אז דער מאגיסטראט זאל זיך פעראינטערעסירען מיט דעם ענין, און פעסטשטעלען צי די הייסע תפלה פונ'ם אומגליקליכען מעדעלע ענטשפרעכט טאקי דער ווירקליכקייט.

אויפרוף פון הילפס-פעראיין משמרת החולים צום היינטיגען אפצייכען-טאג

ווי בעוואוסט, עקזיסטירט אין אונזער שטאט שוין א רייה יאהרען דער יודישער הילפס-פעראיין „משמרת-החולים" וועלכער ערטיילט מעדיצינישע הילף דער ארימער, עלענדער בעפעלקערונג. דער פעראיין פיהרט זיין טעטיגקייט אין די ארימסטע קווארטאלען אין באלוט, זגערז, ראדאגאשטש. כדי צו געבען די נויטיגע הילף, האט דער פעראיין אין דער אינצטיגער שווערער צייט געעפנט אן אמבולאטאריום, וועלכע איז איינגעארדענט לויט מאדערנסטער איינריכטונג פון היגיענע און מ'זענען דארט טעטיג בעוואוסטע לאדזער דאקטוירים און ערטיילען הילף פאר עטליכע גראשען, ווי אויך אומזיסט.

כדי אוועקצושטעלען דעם פעראיין אויף זיין געהעריגער הויך, קומט פאר היינט מאנטאג אן אפצייכנונג-טאג לטובת דעם „משמרת החולים".

מיר ווענדען זיך צו דער יודישער בעפעלקערונג מיט דעם רוף: קויפט היינט דעם אפצייכען לטובת „משמרת החולים" העלפט אונז שאפען מיט אייערע עטליכע גראשען דאס, וואס מיר האבען זיך געשטעלט דאס ציל לטובת די ארימע און עלענדע אין אונזער שטאט.

מיט כבוד
די פערוו. פון משמרת החולים

ראדיא פראגראם

מאנטאג, 18 אויגוסט.

לאדז (233.8) 11.58 שעה-צייכען, 12.05—13.15 גראמאפאן פליטען מוזיק; 13.15—13.20 טעגליכער פראגראם ווי אויך קינא און טעאטער-רעפערטואר; 15.50—16.15 פארלעזונג א. ט. „דאס שעהנע פון די טאטרעס" (טראנס. פון קראקא), 16.15—17.10 גראמאפאן פליטען מוזיק, 17.10—17.25 קאמוניקא ציע-איבערזיכט, —.17.35—18 לאדזער בערסע-קאט טען, —.18—19 לייכטע מוזיק פון ווארשעווער קאפע „גאסטראנאמיא", 19.—19.20 פערשידענעס, 19.20—19.35 טעכנישע געשפרעכען (טר. פון ווארשא), 19.20—19.45 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, פארלעזען פון פראגראם אויף דינסטאג, קאמוניקאטען און שעה-צייכען, 20—20.15 ראדיא פרעסע-זשורנאל —.22—20.15 פאפולערער קאנצערט פון דער דאלינא שוויצארסקא (טר. פון ווארשא) —22.—22.15 פעליעטאן —.12.15—24 וועטער, פאליציי, ספארט, פ. א. ט. ידיעות ווי אויך טאנץ-מוזיק.

—:0:—

Bank Spółdzielczy
Kupców i Przemysłowców
w ŁODZI
Spółdz. z ogr. odpow. — Tel. 136-46 i 188-34
39 צעגעלניאנא 39
פראנט 1-טער שטאק פראנט 1-טער שטאק
נעמט אן וועקסלען, פראכטען און פערשידענע דאקומענטען אויף אינקאסע אויף אלע פלעצער אין גאנץ פוילען ביי א מינימאלער פראוויזיע און צאהלט אויס דעם זעלבען טאג, ווייזט איבער געלד אויף גאנץ פוילען, נעמט אן וקלאדען איינלאגען, נדן-געלדער און קלענערע אפשפארונגען אויף די בעסטע בעדינגונגען, מאכט דיס קאנטא און גיט גרויס אוואנסען אויף 'אינקאסא.
ערלעדיגט אלץ פינקטליך און רעעל.
די באנק איז אפען פון 9 ביז 2 מיטאג.

געהיימניספולער טויט אין דער געליבטער'ס וואוינונג

(§) דער 45-יעהריגער יוזעף גאליגמאוואסקי... א יעגו... צעט זיך געלובט אין... פארמא פון קאפערניק :אס 42. ... וועלכער ער האט אנב געוואוינט אלס סובלאקאטאר.

לעצטענס האט ער פארל בעשלאסען צו שטעלען א חופה און דערביי האט דער געליבטער זיך דערוויטל ארויסגעצויגען פון דער געליבטער'ס דירה.

געלטען איז ער צו איהר געקומען אויף א וויזיט. פלוצלונג איז איהם גוט געווארען און אידער פאמאוויע איז געקומען איז ער שוין געווען טויט. צוליב דעם, וואס דער דאקטאר האט נישט געקענט פעסטשטעלען די סבה פון טויט, וועט דער טויטער גע'פלמעסט ווערען.

א גנב געכאפט ביי דער האנד בעת'ן איינברוך אין א קאלאניאל-געוועלב

(§) נעכטען ביינאכט האט א פאליצאי פאטראל דורכגעהענדיג אויף דער דאמבראווסקע גאס 36 בעמערקט עפעס א פערדעכטיגען פערשוין, וואס האט מיט א ספעציעלער שער אויפגעשניטען די שאליזיע פון קאלאניאל - געוועלב, וואס געהער צו אנטאני ראשיאק.

און מאמענט בעת דער איינברעכער האט מיט א דומאנט געוואלט אויסשניידען א שויב פון דער געוועלב טיר, פדי ארייינצוקריכען זיך אינעווייניג, האט דער פאליציאנט איהם צוגעשטעלט א רעוואלווער צו דער פליייצע פארערגרינג אויפצוהויבען די הענד אין דער הויך.

בעת דער רעוויזיע האט דער פאליציאנט אפגענומען ביים גנב א לאנגער צולעגן-מעסער, א לאמטערן און אייני ברעכער מכשירים.

ווי די פאליציי האט פעסטגעשטעלט, הייסט דער ארעסטירטער יוזעף פאשלינסקי 42 יאהר אלט. אין ערגניץ נישט איינגעמאלדען און ווערט געזוכט דורכ'ן אויספארשונגס - אמט פאר א רייה פער ברעכענס.

דעלעגאציע פון דעטאליסטען - פעראיין אין פינאנץ-מיניסטעריום וועגען אפשאפען די טאבאק-הורטאווניעס אין לאדז

(§) קומענדיגע וואך פאהרט קיין ווארשא א דעלעגאציע פון צענטראלען דעטאליסטען פעראיין ביעטרוקאווער 69 כדי צו אינטערווענירען ביים פינאנץ-מיניסטער אין דער פראגע וועגען נעגאטיווער מאכען די בעצוהאגען פון טאבאק-האנדעל אין לאדז.

אין מעמאריאל וואס וועט פארגעשטעלט ווערען דעם מיניסטעריום, וועט צוג. אגר. געפאדערט ווערען אפצושאפען די טאבאק - הורטאווניעס אין לאדז, אפשאפען די בעגרענצונגען פון טאבאק - פערקויף, צו פערגרעסערען די פראוויזיע פאר די טאבאק - געוועלבער און צו נארמירען דעם גאסען-האנדעל פון טאבאק דורך איינשטעלען אין איהם די זעלבע האנדעלס - שעה'ן, וואס פאר די רעגאל - געוועלבער.

אונאפהענגיג דערפון וועט די דעלעגאציע בעטען דעם פינאנץ-מיניסטער ארויסצוגעבען א פעראָרדנונג וועגען איינפיהרען געוויסע ענדערונגען בנוגע דער פערפאקונג סארטען טאבאק א.א.

דער פעראיין האט אונאפהענגיג דערפון אויך צוגעשיקט א מעמאריאל וועגען דעם ענין צום מלוכה'שען טאבאק-מאנאפאל אין לאדז.

לעזט און אבאנירט דאס „לאדזער טאגעבלאט"

פון ספארט-לעבען

„ל.ט.ס.ג." — „טשארני" (לעמבערג) 0:0

דער מעטש צווישען „ל.ט.ס.ג." און „טשארני" וועגען מייסטערשאפט פון דער ליגא, וועלכער איז פארגעקומען ביי א פאטאלער אטמאספערע, איז געשטאנען אויף א נידריגע מדרגה. דאס שפיל איז געווען ווייניג אינטערעסאנט.

„טשארני" האט געהאט א לייכטען איבערגעוויכט. צוליב דעם שלעכטען באדען גיצען ביידע מאנשאפטען נישט אויס גינסטיגע מאמענטען און דער מעטש ענדיגט זיך אהן רעזולטאט.

ריכטער ה' ברושעזשינסקי פון פויזען

וועגען מייסטערשאפט פון „ב" קלאס

„הכח" - אוניאן 3:0

אין דער 5ט מינוט רייסט דער ריכטער ה' אנדזשיאק איבער דעם מעטש צוליב דעם שלעכטען וועטער. „הכח" האט זיך געפיהלט זעהר שלעכט אויף דעם נאסען פלאץ און געשפילט שוואך.

טוריסטען — ווידזעוו 0:3

וו.כ.ס. - סאקול (זגערזש) 2:0

צוליב דעם שלעכטען וועטער איז דער מעטש געווארען איבערגעריסען אין דער צווייטער העלפט.

ארקאן - פ.ט.צ. 2:4

השמונאי - ס.ס.ק.מ. 2:2 (0:2)

דער מעטש צווישען „חשמונאי" און „ס.ס.ק.מ." וועגען מייסטערשאפט פון „ב" קלאס האט זיך פערענדיגט אונגינסטיג פאר די יודישע מאנשאפט, וועלכע ערצילט אין דער ערשטער העלפט 2 טויערן.

אין דער צווייטער העלפט גלייכט „ס.ס.ק.מ." אויס דעם רעזולטאט. כאטש „חשמונאי" האט א איבערמאכט, וועלכער נוצט אבער נישט אויס א 11 מעטער שטויס.

קדימה - פאגאן 3:2

„קדימה", וועלכע האט אין דער זעלבער צייט געשפילט אין ווארשא, איז ארויסגעטרעטען מיט איהר צווייטע מאנשאפט. דער רעזולטאט איז געווען א שוואכער הגם זי האט די מפלה נישט פערדינט.

וו א ר ש א (טעל.)

קדימה (לאדזש) - מכבי 1:2

שבת האט דער לאדזער „קדימה" געשפילט א פריינדשאפטס-מעטש מיט'ן היגען „מכבי", וועלכער האט זיך פערענדיגט מיט א שעהנעם נצחון פון דער לאדזער יודישער מאנשאפט.

וועגען מייסטערשאפט פון דער ליגא

וו א ר ש א (טעל.)

פאלאניא - ל.ק.ס. 2:4 (2:0)

אין דער ערשטע העלפט שפילט די לאדזער מאנשאפט זעהר שעהן און ערצילט 2 טויערן דורך פעיא און טארעקאווסקי.

אין דער צווייטער העלפט נעמט איבער די איניציאטיוו „פאלאניא", וועלכע שיסט 4 טויערן דורך שטעפאניאק 3 און א. גראדזינסקי.

ק ר א ק א (טעל.)

קראקאוויא - ווארשאוויאנקא 0:3 (0:1)

ק א ט א וו י ץ (טעל.)

[illegible] 1:2 (0:0)

לאָדז
18 אויגוסט 1930
מאָנטאָג, כ"ד מנחם-אב תר"ץ
פ' ראה
זון אויפג. גנ: 4.24
זון אונטערג. אנג: 6.54

טאָג-כראָניק

אַרויספאָדערונגען פון ארץ-ישראל

עס זענען אָנגעקומען רייזע ערלויבנישען קיין ארץ-ישראל פאַר פאָלגענדע פערזאָנען: שטשאַראַנסקא חוה און קאָנסטנס יצחק. די דערמאָנטע דאַרפען זיך ווענדען אין ארץ-ישראל-אַמט (צעגעלניאַנאַ 4) וועגען ערלעדיגען די רייזע-פאַרמאַליטעטען. —

הונדערטער דירות

אין לאָדז שטעהען איצט לעדיג אַ פאָר הונדערט וואוינונגען. וועלכע די ווירטשאַפטליך ווילען פערדינגען מיט 50 פּראָצענט ביליגער, ווי פאַר אַ יאָהרען, און פונדעסטוועגען זענען נישטאָ קיין בעלנים דאָס איז אַ רעזולטאַט פון שווערען קריזיס.

לאָדזער „העכט", אַ זוהן פון אַנ'אַמאָליגען שוחט,

אַרעסטירט אַלס „אָפיציר" פון וראַנגעל'ס אַרמעע.

(ג) „לייבל בעקל", אַ בעקאַנטע פיגור צווישען די לאָדזער חלפ'ענער, איז ערשט אַרעסטירט געוואָרען. ער פלעגט פיהרען אַ מסחר מיט כל-ערליי אַרטיקלען און דערביי אויסגענוצט זיין „קונסט" צו „חלפ'ענען" אין זיין חלפ'ענען איז לייבל געווען דערגאַנגען צו אַזאַ מדרגה אַז זיין „מלאכה" האָט גענומען גילטען אַלס מוסטער פאַר פיל אַנדערע. נאָר משמצות, אַז „בעקל'ען" איז דאָס „פאַך" געוואָרען דערדערעסען. פאַר זיינע עסקים האָט זיך געפאַסט, ער זאָל זיין נישט מעהר און נישט ווייניגער, ווי אַנ'אָפיציר פון וראַנגעל'ס אַרמעע. און אַלס „אָפיציר" געהט מען שוין נישט אַליין. ער נעמט-מיט מיט זיך אַ „דענשטשיק". דער דאָזיגער „טשין" מאַכט איהם אויף די טירען פון אָנגעזעהענע פירמעס. ער לעגט אונטערטעניג פאָר פערשידענע שרייב-מאַטעריאַלען, פאַר וועלכע ער בעט הויכע פרייזען. אַ סך זענען געווען געצוויגט צו לאָזען זיך פערפיהרען פון דעם „אָפיצירישען" געשליפענעם צינגעל צוליב „אידעאישע" טעמים זיי ווילען אויף אַזאַ אופן אונטערשטיצען די אָפיצירען פון וראַנגעל'ס אַרמעע. ווארום לויט די ערקלערונגען פון דעם „אָפיציר", איז די הכנסה פון זיין אונטערנעמונג בעשטימט פאַר די דאָזיגע קעמפער, וועלכע האָבען בדעה צופאָהרען קיין כינאַ, כדי דאָרט צו קעמפען געגען דער באָלשעוויסטישער צרעת.

דאָס אויערל פון דעם קריגעלע האָט זיך אָבער איבערגעריסען. מען האָט אָנגעהויבען קוקען מיט פערדאַכט אויף דעם דאָזיגען כלומרשטען „אָפיציר" וועלכער וויל „ראַטעווען" כינאַ פון באָלשעוויסטישען יאָך. מיט איהם האָט זיך ענדליך פעראינטערעסירט די פאָליציי און ער איז אַרעסטירט געוואָרען אין טאָמאַשאָוו, וואוהין ער האָט איבערגעטראָגען זיין „טעטיגקייט".

מיט'ן פאַלען פון „לייבל בעקל" איז בעדראָהט די גאַנצע מלאכה פון די לאָדזער „חלפ'ענער". דער אַרעסטירטער „אָפיציר" איז אַ זוהן פון אַנ'אַמאָליגען שוחט, וועלכער האָט אָבער אויף די עלטערע יאָהרען זיך אָנגעהויבען אָפּגעבען מיט אַנדערע פּרנסות.

טוריסטען-מאַפּע פון אַ לאָדזער יוד. געאָגראַף

דער לאָדזער יונגער פּעדאַגאָג י. שפּיגעל האָט אויסגעאַרבייט אַנ'איינגענאַרטיגע מאַפּע פאַר טוריסטען פון די טאַטרען און פּיענינען-בערג מיט אַלע אַרומיגע קור-ערטער.

דער יונגער געאָגראַף האָט איבער דער מאַפּע געאַרבייט גאַנצע 2 יאָהר און געמאַכט פערשידענע אויפנאַהמען און אויספאָרשונגען אין דער „פּוילישער שווייץ". יעדע קאַרטע איז פערזעהן מיט גערעכטע בעמערקונגען איבער די קלימאַטישע און עטנישע בעדינגונגען פון דעם בעטרעפענדען אָרט.

אויטאָבוסען

דאָרט מען נישט אומבויען

דאָס מיניסטעריום פאַר עפענטליכע אַרבייטען האָט אָפּגעלעגט דעם טערמין פון איבערבויען די אויטאָבוסען אַזוי, אַז די טירען זאָלען זיין פון הינטען. אָבער אַפּטייקלעך, לעש-אַפּאַראַטען א. א. וו. מוזען אומבעדינגט איינגעפיהרט ווערען אין די אויטאָבוסען.

יזכור...

עם ישראל את הגבורים הקדושים, אשר מסרו נפשם על קדוש השם, העם והמולדת במאורעות מנחם אב תרפ"ט בארץ-ישראל

דאָס יודישע פאָלק וועט געדענקען די טעג פון חודש אב פון פאָריגען יאָהר, אין וועלכע עס זענען געפאַלען זיינע גבורים און קדושים אויף קדוש השם און קדוש הארץ, ווי איינעם פון די שווערסטע נסיונות, מיט וועלכע עס זענען געפּרובט געוואָרען די בויער פון יודישען ישוב אין א"י. אָבער געדענקען וועט ער זיי נישט נאָר ווי טעג פון טיפען טרויער, נאָר אויך ווי גרויסע טעג, אין וועלכע די חלוצים פון פאָלק זענען בייגעשטאַנען דעם נסיון און האָבען מיט זייער מוט און גלויבען און זייער הייליגער שליחות אָפּגעשטויסען די האַנד, וואָס איז געווען אויפגעהויבען צו חורבן און צושטערונג, און געראַטעוועט אונזער כבוד און אונזער גרויסע זאַך פון פערניכטונג.

דער שווערער נסיון האָט נישט אָפּגעשוואַכט די רעגעד פון פאָלק, נאָר, להיפך, האָט נאָך שטאַרקער געמאַכט דעם בטחון אין זיינע שליחים, וואָס האָבען דערוויזען, אַז זיי קענען נישט נאָר בויען, נאָר אויך פערטיידיגען מיט זייער בלוט דאָס געבויטע. דער גרויסער אויפשוואונג, די אויסערגעוועהנליכע התעוררות, וואָס איז ענטשטאַנען אין אַלע פאָלקס-קיבוצים נאָך די געשעהענישען, אַ ערוואַכונג פון גלויבען און האָפנונג, וואָס האָט נישט איבערגעהערט ביז היינט, — דאָס אַלץ בעווייזט וואָס פאַר אַ געפיהלען פון ליבע און פערעהרונג דאָס פאָלק האָט צו זיינע טייערע גבורים און קדושים.

איצט, בעים יאָהרצייט פון די טרויעריגע געשעהענישען, זאָלען די אָנדענק-טעג ווערען טעג פון נייער התעוררות פאַר'ן בנין פון לאַנד און אויסלייזונג פון באָדען — טעג פון פערגרעסערונג און ליבע פאַר די אַלע, וואָס האָבען זייער לעבען אָפּגעגעבען פאַר אונז.

די אַקציע, וועלכע מיר פּראָקלאַמירען אין די טעג כ"ב — כ"ט אב (16-23/8) שטרעבט צו פערברייטערן דעם ישוב, בעזונדערס, די באָדען-שטחים פון די צושטערטע ערטער, כדי צו פערגרעסערן און זיי דעם ישוב צו פערשטאַרקען און פערגרעסערן די זיכערקייט פון זייערע איינוואוינער.

נאָר מיט די דאָזיגע ממשות'דיגע מעשים פאַר זיינע ווערטען פון ישוב, מעשים, וואָס וועלען זיין געבויעט מיט אונזערע טייערע קרבנות — וועלען מיר פערהייליגען זייער אָנדענקען.

צוליב דעם דאַרפען זיי געלעבט און צוליב דעם זענען זיי געשטאָרבען!

לאָמיר זשע אַלע, יונג און אַלט, אַלע שיכטען פון פאָלק, אנטייל נעמען אין דער גרויסער אַקציע, וואָס וועט טיילווייז מכפר זיין אויפ'ן בלוט פון די נעפאַלענע און ווייזען, אַז עס איז נישט פערגאָסען געוואָרען אומזיסט!

לאָמיר אין די דאָזיגע ערנסטע טעג מאַניפעסטירען דעם ווילען פון פאָלק, וואָס בלייבט אומערשיטערט, צו בויען זיין נאַציאָנאַלע היים!

זאָל קיינער נישט פעהלען מיט זיין שטייער פאַר דעם ווערק פון גאולת הארץ!

עהרע פאַר די געפאַלענע און הילף פאַר די בויער!

קרן קימת לישראל
צענטראַלע פאַר פּוילען

—:0:—

דעם 1. סעפּטעמבער אין די שולען אַריין

דעם 1. סעפּטעמבער הויבט זיך אָן אָנהויב פון נייעם שול-יאָהר אין די לאָדזער שולען. דעם 2. סעפּטעמבער וועלען זיך שוין אָנהויבען די למודים.

* * *

די עלטערן, וועלכע ווילען אָפּגעבען זייערע קינדער פון 7 ביז 14 יאָהר אין די פּאָווסעכנע שולען, קאָנען זיי איינשרייבען ביז'ן 2. סעפּטעמבער. אין געגענפאַל וועלען די עלטערן שטרענג בעשטראָפט ווערען.

לעזט און אַבאָנירט
דאָס
„לאָדזער טאָגעבלאַט"

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע זאַל — נאַרוטאָוויטש 20 —
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן
איינציגע גאַסטראָלען פון די ליבלינגס-אַרטיסטען
וויערא קאַניעווסקא און פּאָול ברייטמאַן
היינט מאָנטאָג און מאָרגען דינסטאָג ד. 19-טן 9 אָוונט
דער שלאַגער פון סעזאָן! — בענייטע אויפפיהרונג!
פריילעך! לעבעדיג! געזאַנג! טענץ!
וויערא קאַניעווסקא און פּאָול ברייטמאַן
צום ערשטען מאָל אין לאָדז אין דער שיינער פריילעכער אָפּערעטע
אַמעריקאַנער חתונה
30 № געזאַנג — 30 № געזאַנג
אין 2 אַקטען מיט פּראָלאָג, מוזיק פון רומשינסקי.
ראָלען: סאָסעל — וויערא קאַניעווסקא, מלך — פּאָול ברייטמאַן.
ס'נעמט אַנטייל לויט א. ב. פּרויען: בעזמאַן, דיכטענבערג, ליבראָווסקא, נערה, און פּאָדערמאַן. מענער: אַריעל, באַלבירסקי, האַמבורגער, הערשקאָוויטש, נייהויז, ראַקאָוו. דיריגענט: ל. זעלמאַן.
אין די פּאַרשט. בעטייליגט זיך דער נייע-אַנגאַזשירטער אַרטיסט מ. הירשבערג
בילעטען אויף אַלע פאָרשטעלונגען צו בעקומען אין דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע.
אַנאָנס: די נאָענטסטע פּרעמיערע דער גרויסער אָפּערעטען-שלאַגער „איציקעל קאָזאַק"

די איבערלעבענישען פון רוזשע די עגונה

מיט איהר חשק צו אַ „לעבעדיגע גראָשען"

פון די מעשה'לער, וואָס פערלויפען זיך איז באַלוט.

(ג) מען דרייט זיך נישט וואונדערן אויף רוזשע דער עגונה'ס פּערבעטערונג. רוזשע האָט געהאַט לעצטענס שווערע איבערלעבענישען, וועלכע זי וואָלט נישט געוואונשען איהרע גוטע פריינד. איהר גרעסטער עגמת נפש איז, וואָס זי האָט פערלוירען דעם מאַן, און נאָך וואָס פאַר אַ מאַן האָט זי געהאַט! איהר יצחק האָט אַלע טאָג געטראָגען אַ קאַלנער מיט אַ שניפּס און די שקאַרפּעטקעס האָט ער געביטען יעדען חודש, אַז מען זאָגט אַ פּאַצעט, איז נישט שייך.

נישט קיין וואונדער דעריבער, וואָס ער איז אויסגעריסען געוואָרען און ער לעבט אודאי ערגיץ מיט אַנ'אַנדערע...

רוזשע די עגונה איז געבליבען מיט 3 קליינע קינדער. גאַנצע צוויי וואָכען איז זי געזעסען און געוויינט און געשאָלטען, און לסוף איז זי געקומען צום פילאָזאָפישען אויספיהר, אַז לעבען דאַרף מען און אַז לעבען לויִנט זיך נאָך אויף דער וועלט, אפילו אָהן יצחק'ן ימח שמו. רוזשע איז נישט קיין יודינע פון די וואָס מען קריגט צוויי פאַר אַ דרייער, זי קאָן זיך אַנ'עצה געבען.

זי האָט אַ שטוב, האָט זי בעשלאָסען די שטוב אָפּצוגעבען סובלאָקאַטאָרען און אין דער קוך צו וואוינען אַליין מיט די קינדער.

אַ פּנים, אַז דער געשעפטליכער חוש האָט רוזשע'ן אונטערגעזאָגט, אַז ס'איז נישט אַזוי ווייט וויכטיג אַריינצונעמען אין דער וואוינונג סובלאָקאַטאָרען (מ'קאָן נאָך חלילה בערעדט ווערען...) נאָר סובלאָקאַטאָרקעס. סובלאָקאַטאָרקעס, האָט זי געלערנט אַ קל-וחומר, איז אַ קוראַנטער אַרטיקעל, וואָס איז צובר-לסוחר און ס'שטעלט זיך פון איהם אַפּ אַ פרישער גראָשען, און דער פיינער נאָמען איהרער קאָן דערביי נישט אַזוי פיל ליידען...

סובלאָקאַטאָרקעס פון לייסטערס אויפפיהרונג האָבען זיך באַלד געיאַוועט און רוזשען, דער בעל-הבית'טע, האָט, חלילה נישט געפעהלט דער לעבעדיגער גראָשען.

צווישען די סובלאָקאַטאָרקעס האָט זיך אויך געפונען איינע אַ בעלאַ, וועלכע האָט געהאַט אַ בעזונדערע ליבע צו פרעמדע זאַכען. רוזשע סינדיק האָט דערפון, נאַטירליך, נישט געוואוסט, נאָר דער אויספאָרשונגס-אַמט האָט וועגען דעם שוין יאָ געוואוסט. אָט די בעלאַ האָט זיך צוגעשאַרט צו דער בעל-הבית'טעס קויבער און פון דאָרט אַרויסגע'גנב'עט מעהרערע שטיקלעך וועש. בעלאַ איז שוין מעהר נישט צוריק געקומען...

די מעשה איז געוואָרען אויפּפאַלענד. די גנבה איז פעסטגעשטעלט געוואָרען. אָבער בעלאַ'ן איז שווער צוגעפונען. „וואו האָט אַ הונד אַ היים", — האָט רוזשע זיך געטריסט און איז געלאָפען אויפזוכען דעם פערשוואונדענער'ס „חתן", כדי ער זאָל זי בעוועגען אָפּצוגעבען די גע'גנב'עטע העמדער. דער „חתן" האָט זיך אָבער צייניש אויסגעלאַכט פון דער יודינע, צוליב וואָס זי איז געגאַנגען צום ראַבינאַט, כדי צורופען יענעם אויף אַ דין-תורה. דער דיזשורירענדער מורה-הוראה, הערענדיג די בלומען-שפּראַך פון דרר געליטענער האָט אָבער נישט געהאַט קיין חשק צו אונטערהאַנדלען אין דעם ענין, און גע'עצה'ט איהר צוגעהן מיט דעם צום „סאַנד".

600 נייע דירות

וועלען פערטיג ווערען אין לאָדז

די אַרבייט בעים בויען די נייע וואוינונגס-קאָלאָניע אויף ניי-פּרביאַניצער גאַס זענען שוין אין גאַנג. דאָרט וועלען אויסגעאַרבייט ווערען 600 נייע וואוינונגען מיט אַלע בעקוועמליכקייטען פאַר בעאַמטע און גייסטיגע אַרבייטער.

אַנ'„אויג", וואָס קען זעהען אין דער פינסטער

נייע ערפינדונג, וואָס קען עפענען פאַר דעם מענשען'ס אויג נייע וועלטען.—די ערפינדונג וועט שטאַרק אַרויסהעלפען דער לופט-פליהעריי.—וואָס דער ערפינדער, דזשאָן העיס העמאָנד, זאָגט וועגען דעם.

געווען אַמאָל אַ צייט, ווען מענשען האָבען געגלויבט אין ניסים. דער מענש איז געווען אַזוי הילפלאָז, מיט זיינע איינענע כוחות האָט ער געקאָנט אַזוי ווייניג אויפטאָן אַנטקעגען דער מעכטיגער נאַטור, אַז ער האָט פאַנטאַזירט פון כשוף-מאַכער, אָדער פון אַזעלכע, וואָס מיט אַ שפּרוך, מיט אַ מאַך מיט'ן שטעקעלע קענען זיי איבערקעהרען וועלטען. איז געקומען די מאָדערנע וויסענשאַפט און האָט אַרויסגעבראַכט ענטדעקונגען און ערפינדונגען, איינע געניאַלער און גרעסער פון דער צווייטער, און האָט אויפגעעפענט פאַר אונזערע אויגען אַזעלכע וואונדער, אַז די אַמאָליגע אויסגעטראַכטע ניסים און פאַנטאַזיעס זעהען אויס בלאָס אין קליין אַנטקעגען דער אמת'ער ווירקליכקייט.

דער גרעסטער „נס", וואָס הויבט אָן צו ווערען אַנ'אמת, נישט קיין פאַנטאַזיע, איז וויסענשאַפט. אַלע פון אונז געדענקען נאָך די שעהנע לעגענדען און פאַנטאַסטישע מעשה'ס פון חדר-יאָהרען וועגען מענשען, וואָס פערמאָגען די קראַפט צו קוקען אויף הונדערטער מיילען. געוויס האָט נישט איינער מקנא געווען אָט די מענשען, און נישט איינער פון אונז האָט פאַנטאַזירט וועגען די וואונדער, וואָס מיר וואָלטען אויפגעטאָן, ווען מיר פערמאָגען אַזאַ איבערנאַטירליכע קראַפט.

אין צעהנדליגע וויסענשאַפטליכע לאַבאָראַטאָריעס איז מען אַצט גאַנץ טיכטיג בעשעפטיגט אויף צו ערפילען אונזער פאַנטאַסטישער וואונש פון די קינדער יאָהרען.

די נייעסטע ערפינדונג, טעלעוויזיע, איז פאַר'ן מענשליכען אויג דאָס, וואָס ראַדיאָ איז פאַר'ן אויער. פונקט ווי דער ראַדיאָ-אַפּאַראַט קען איבערשיקען קלאַנגען פון איין עק וועלט צום אַנדערען אין איין אויגענבליק, פונקט אַזוי קען דאָס ראַדיאָ-אויג, טעלעוויזיע, איבערשיקען בילדער און בעוועגליכע בילדער (פילמען) אַזוי, אַז מ'זאָל זיצענדיג אין אַ פינסטערען, פערמאַכטען צימער קענען זעהן פּאַסירונגען, זאַכען קומען פאַר טויזענדער מיילען ווייטער. די וואָס בעשעפטיגען זיך מיט'ן ענין, זאָגען פאַראויס, אַז אין פינף יאָהר אַרום וועט טעלעוויזיע זיין פונקט אַזאַ היינטיגע זאַך, ווי ראַדיאָ אַצט, אַז מען וועט קאָנען זיצען בעי זיך אין הויז און נישט נאָר הערען, נאָר אויך זעהן אַ דראַמע, וואָס ווערט געשפּילט הונדערטער מיילען ווייט.

דעם געדאַנק, ווי אַזוי איבערשיקען ליכט אויף לאַנגע שטרעקעס, האָט מען נאָך געוואוסט מיט פופציג יאָהר צוריק. דער שכל איז אַ פשוט'ער, ווי אַזוי זעהן מיר אַ זאַך? דערפאַר, וואָס דאָס ליכט וואָס שטראַהלט אַרויס פון דער זאַך ווירקט אויף אונזערע אויגען. דאָס איז אָבער נאָר אַ האַלבע ערקלעהרונג. ווען עס זאָל פאַלען אויף אונז, צום בייספּיל, פון יעדען פּונקט פון מענשליך פּנים ליכט פון דער זעלבער שטאַרקייט, וואָלטען מיר קיינמאָל נישט געקאָנט דאָס דערקענען פאַר אַ מענשליך פּנים. נאָר דערפאַר, וואָס פון יעדען פּונקט שטראַהלט אַרויס ליכט פון אַנ'אַנדערע שטאַרקייט, אָדער אַנ'אַנדערע קאָליר, קענען מיר אונטערשיידען יעדעס גריבעלע, יעדעס קנייטש, יעדעס בערגעל, וואָס אַלע צוזאַמען בעשאַפען זיי בעי אונז דעם איינדרוק פון אַ מענשליך פּנים. מיר זעהן, הייסט עס, זאַכען נישט נאָר צוליב'ן ליכט, נאָר אויך צוליב'ן שאָטען.

האָט מען בעמערקט נאָך מיט אַ פופציג יאָהר צוריק, אַז עס זענען פערהאַן געוויסע מאַטעריאַלען, וואָס ווען עס פאַלט אויף זיי אַ שטראַהל ליכט, גיבען זיי אַרויס אַנ'עלעקטרישען שטראָם, און וואָס שטאַרקער דאָס ליכט, אַלץ שטאַרקער דער שטראָם, און וואָס שוואַכער דאָס ליכט, אַלץ שוואַכער דער שטראָם. אָט דעם מאַטעריאַל בענוצט מען אויף צו מאַכען, וואָס מען רופט, אַ „ראַדיאָ-אויג". ווען אַ מענש שטעהט פאַר אַזאַ ראַדיאָ-אויג און דאָס ליכט פון זיין פּנים פאַלט אויף דעם, ווערט יעדער שטראַהל וואָס קומט פון איטליכען פּינטעלע און גריבעלע אין'ם פּנים, פערוואַנדעלט אין אַנ'עלעקטרישען שטראָם אין'ם ראַדיאָ-אויג. דער עלעקטרישער שטראָם ווערט דערנאָך איבערגעשיקט אָדער דורך דראָט, אָדער דורך ראַדיאָ, און הונדערטער מיילען ווייטער קאָן מען צוריק פערוואַנדלען די פערשידענע עלעקטרישע שטראָמען אין ליכט, און אַזוי אַרום קריגט מען אַ פּינקטליך בילד פון'ם פּנים, וואָס שטעהט פאַר דעם „ראַדיאָ-אויג".

כאָטש דעם געדאַנק האָט מען שוין לאַנג געוואוסט, האָט אָבער געדויערט צעהנדליגע יאָהרען אויף צו בעשאַפען די אַלע דעליקאַטע אַפּאַראַטען, אום צו לייזען די אַלע קאָמפּליצירטע פראַגען, וואָס זענען פערבונדען מיט טעלעוויזיע.

אַז מען זאָל איבערשיקען פאָטאָגראַפיעס דורך דראָט, אָדער דורך ראַדיאָ, איז שוין מעהר קיין נייעס נישט. שוין איינציגע יאָהר, אַז מיר זענען געוואוינט דערצו.

אָבער טעלעוויזיע, פונקט ווי ראַדיאָ, ווערט בענוצט און וועט בענוצט ווערען נישט נאָר אויף איבערצושיקען נייעס, אָדער אונז צו אַמוזירען, נאָר פאַר הונדערטער אַנדערע צוועקען, וואָס זענען דעם ברייטען עולם נישט אַזוי גוט בעקאַנט. און פונקט ווי ראַדיאָ ווערט איינע פון די וויכטיגסטע אויפגאַבען פון טעלעוויזיע זיין צו מאַכען דאָס פליהען אין דער לופט אַ סך זיכערער און בעקוועמער.

מיט אַ קורצער צייט צוריק האָט דער בעריהמטער ערפינדער דזשאָן העיס העמאָנד פערעפענטליכט אַנ'ערפינדונג, וואָס וועט געבען אַ מעכטיגען שטויס פאָרויס דער קונסט פון לופט-פליהעריי. זיין ערפינדונג וועט געבען דעם לופט-פליהער אַנ'„אויג", מיט וועלכען ער וועט קאָנען דורכדרינגען דעם געדיכסטען נעבעל און ווינט, זיצענדיג פערמאַכט אין זיין עראָפּלאַן, קאָנען זעהן דאָס פעלד, וואו ער פליהט אויף מיילען ווייט אַרום.

ווי אַזוי-זשע ווערט דאָס אַלץ אויסגעפיהרט?

לאָמיר זיך פאָרשטעלען, אַז אַ לופט-פליהער געפינט זיך איינגע מיילען פון דער עראָפּלאַן-סטאַנציע און די גאַנצע געגענד איז איינגעהילט אין פינסטערניש צוליב אַ געדיכטען נעבעל. די שטאַרקסטע רעפלעקטאָרען, וואָס געפינען זיך אין דער סטאַנציע, זענען נוצלאָז, ווייל זיי קאָנען נישט דורכדרינגען דעם נעבעל. אַרונטערלאָזען זיך נישט וויסענדיג אַקוראַט וואוהין, איז העכסט געפעהרליך. דאָ קומט צו-ניץ זיין ראַדיאָ-אויג.

אַרום דער עראָפּלאַן-סטאַנציע געפינען זיך דריי ראַדיאָ-סטאַנציעס. די ראַדיאָ-אַפּאַראַטען אין די דאָזיגע סטאַנציעס זענען בעזאָרגט מיט אַזוינע אינסטרומענטען, וואָס מען קאָן מיט זיי אויסרעכענען אַקוראַט, פון וואַנען דער ראַדיאָ-סיגנאַל קומט. דער עראָפּלאַן איז בעזאָרגט מיט אַנ'אויטאָמאַטישען ראַדיאָ, וואָס שיקט די גאַנצע צייט אַרויס אַ סיגנאַל. די דריי סטאַנציעס, קריגענדיג דעם סיגנאַל, ווייסען באַלד, אין וואָס פאַר אַ ריכטונג דער עראָפּלאַן פליהט. די דריי סטאַנציעס שיקען אויטאָמאַטיש איבער דורך דראָט די ריכטונגען, וואָס זיי האָבען געקריגען צו אַ טעלעוויזיע-סטאַנציע.

אין דער טעלעוויזיע-סטאַנציע געפינט זיך אַ מאָדעל פון דער עראָפּלאַן-סטאַנציע. דער מאָדעל איז געמאַכט מיט גרויס פּינקטליכקייט אַזוי, אַז עס זעהט זיך אָן יעדעס בערגעלע, יעדער בוים, יעדער טעלעפאָן-סלופּ, וואָס געפינט זיך אויף דער סטאַנציע ביז'ן קלענסטען דעטאַל. איבער'ן מאָדעל געפינט זיך דאָס „ראַדיאָ-אויג"; דאָס הייסט, דער אַפּאַראַט וואָס קאָן אויפנעהמען בילדער און זיי איבערשיקען דורך ראַדיאָ. דער מאָדעל קאָן זיך בעוועגען און ווערט אויטאָמאַטיש קאָנטראָלירט פון די ראַדיאָ-סטאַנציעס, אַזוי, אַז דאָס „אויג" געפינט זיך אַלע מאָל איבער'ן מאָדעל אויפ'ן זעלבען פּלאַץ, וואו דער עראָפּלאַן געפינט זיך איבער דער סטאַנציע.

אָט דאָס גאַנצע בילד קריגט דער לופט-פליהער דורך טעלעוויזיע אויף אַ קליין עקראַן. קוקענדיג אויף דעם עקראַן זעהט ער פאַר זיך אַ מאָדעל פון דער סטאַנציע און אַ קליין פּינטעלע, וואָס בעוועגט זיך אויף דעם. דאָס קליינע פּינטעלע איז זיין עראָפּלאַן. אָט זעהט ער, צום ביישפּיל, אַז דאָס פּינטעלע געפינט זיך נאָהענט צו אַ בוים, ווייסט ער, אַז ער דאַרף אויסדרעהען דעם עראָפּלאַן אין אַ זייט, ער זאָל זיך נישט מיט'ן בוים צוזאַמענשלאָגען. אוועקדרעהענדיג דעם עראָפּלאַן, זעהט ער ווי גלייכצייטיג דרעהט זיך דאָס פּינטעלע אוועק. אין דער זעלבער צייט ווייזט זיך אויף דעם עקראַן אַ מעסער, וואָס זאָגט איהם ווי שנעל ער פליהט; אַנ'אַנדערער זאָגט איהם ווי הויך ער פליהט; און אַ פערטער ווייזט איהם אָן, אין וואָס פאַר אַ ריכטונג דער ווינט בלאָזט.

לויט'ן ערפינדער העמאָנד, זענען שוין איינגע גאַנץ געלונגענע עקספּערימענטען דורכגעפיהרט געוואָרען מיט זיין טעלעוויזיע-אויג. און די צייט איז נישט ווייט, זאָגט ער, ווען זיין ערפינדונג וועט געבען דעם מענש אַזאַ מעכטיג אויג, פאַר וועלכען קיין ווינקעל פון דער וועלט, צי אין די הייכקייטען פון די הימלען, צי אין די טיפענישען פון די ימים, וועט נישט זיין פערבאָרגען.

ווערליג די שנעלע ענטוויקלונג פון אונזערע ערפינדונגען די לעצטע יאָהרען קענען מיר איהם גלייבען.

—:0:—

לאָדזער טאָגעבלאַט

דער רעדאַקטאָר נעמט-אָן פון 6 ביז 7 אין אָוונט
נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16
טעלעפאָנען: רעדאַקציע 100-57, אַדמיניסטראַציע 100-47

דער המשך קומט...

א יאָהר אוועק.

אַ שרעקליך און טרויעריג יאָהר נאָך די אינשולדיגע קרבנות; א יאָהר פון כעס אויף דער ווײַ-קאָמיסיע מיט איהר שקר וכזב'דיגען „ראַפּאָרט"; א יאָהר פון ענטוישונג אין דער ענגלישער אויפריכטיגקײַט; א יאָהר פון מורא פאַר די בעהאַלטענע פײַלען, וואָס ליגען בעהאַלטען אין'ם יעגער-בײַטעל פון דער אַקציען-געזעלשאַפט פּאַספילד-שילס: מיר האָבען זיך אין דעם יאָהר זעהר פיהל אָנגעליטען — אָדער טראָץ דעם אַלעם זענען מיר נישט אַרײַנגעפאַלען אין יאוש. דער ציוניסטישער אַפּאַראַט, — וואָס האָט צו זײַן ציעל דעם גאַנצען בוי-מאַטעריאַל צו דער נאַציאָנאַלער היים האָט זיך אויף קײַן אײַן רגע נישט אָפּגעשטעלט. דער אַפּאַראַט איז ווײַטער געגאַנגען וואָרום דער מאָטאָר האָט זיך נישט אָפּגעשטעלט.

און צי איז נאָר היינט פערהאַנען ערגיץ אויף דער וועלט א מענש, וואָס האָט געקומען אין בעציהונג מיט'ן ציוניזם און נישט וויסען, וואָס אזוינס עס איז דער מאָטאָר פון ציוניזם? דער מאָטאָר פון ציוניזם איז געווען און וועט אײביג זײַן דער פרײַהײַטס-ווילען פון'ם אַקטיווסטען טײל יודען אויף דער וועלט. דער דאָזיגער ווילען וועט שוין מער קײנמאָל נישט אנטשלאָפען ווערען. און ער וועט פערענדיגען די אַרבײַט ביז'ן כוף טראָץ די שטײנער, וואָס עס לעגען איהם אונטער די פיס די פערשידענע פאַספילד'ס, שילס, שוי'ס אָדער סימפּסאָנ'ס.

און די גרויסע מענשליכע וועלט קאָן דער ווערט פון דעם דאָזיגען ווילען און זי קוואַליפיצירט איהם בלי ספק צו דער קאַטעגאָריע פון גײַסטיגע כוחות, וואָס עמנואל קאַנט האָט אמאָל בעצײַכענט מיט'ן נאָמען „ריינער ווילען".

און דער „בעפרײַאונגס-ווילען" מוז עטיש רײַן, וואָרום פאַקטיש טוהן מיר קײנעם נישט בע'עוולען. קײנמאָל נאָך אין דער וועלט איז נישט געקומען קײן קאָלאָניסט אין „נײַעם" לאַנד אַרײַן מיט אזא הײסער ליבע און מיט אזא פאַנאַטישען ווילען צו אַרבײַט און אויפבאַוּונג, ווי מיר קומען קײן ארץ-ישראל. מיר גדהען נאָר דאָרט אהין נישט זעהען קײן עשירות, נאָר די אײגענע יודערגעבורט צו פערנעמען א פּאָזיציע צווישען די שבטים פון די פעלקער.

פון דעם דאָזיגען רײַנעם קוואַל פליסט אויך אַרויס אונזער „בעפרײַאונגס-ווילען" און די זיכערהײַט, אז קײן שום זאַך אין דער וועלט וועט אונז נישט בעזיגען. די שטײנער אויפ'ן וועג קאָן אונז נאָר קאָסטען א פערטאָפּעלטער ענערגיע. די שטערונגען קאָנען נאָר גורם זײַן צו א פערשפּעטיגונג פון אונזער ענד-ציל. מ'קאָן אפילו זײַן אויך אזוי ווײַט פּעסימיסטיש צוזאַמען. אז דער שלעכטער ווילען פון די מעכטיגע געגנער קאָן אפילו אויף א געוויסער צײַט שטאַרק פערגרעניצען אונזער ווערק. דאָס זענען אַלץ מעגליכע זאַכען און מאַכען אונז אָן פיל זאָרגען, אָבער פון אונזער גײַסטיגען גלײַכגעוויכט וועט עס אונז נישט אַרויסברענגען.

וואָס עס זאָל אונז אַלץ נישט שטעהן אויפ'ן וועג פון אונזער אַרבײַט און וואַרפען שטײנער אונטער אונזערע פיס, וועט אַלץ דער „ווילען ווײַטער זיך רוקען פאָראויס". אהן אַן אויפהער און אהן רוה, אָהן פּחד אָהן מורא — פאָראויס.

און אונזער שטאַרקען ווילען האָבען מיר אויך בעוויזען מיט גאַנץ ערנסטע מעשים. דאָס גאַנצע יודישע פאָלק איז געשטאַנען צום אַפּעל און ערפילט זײַן חוב. מיר האָבען געטראָגען הילף אונזערע לײַדענדע ברידער. מיר האָבען אָפּגעזוכט אין גרעסטען כייל דצ"ה, וואָס די פערברעכערישע האַנד האָט צושטערט, אונזערע חלוצים שטעהען גרײַט צום שפּרונג. דערמיט איז זײַער נישט געבראָכען געוואָרען, און די האָפנונג נישט פערלוירען. אַלט און יונג שטעהן גרײַט, זאָל נאָר א בלאָז טון א מילדער ווינטעלע, זאָל נאָר א לײַכט טון א וואַרימער שטראַהלענדל, און אונזער אַרבײַט וועט פערטאָפּעלט ווערען. פאַספילד קאָן מאַכען א גרעסערע הפסקה, אָבער לאַנג דויערן קען זי נישט, און שוין טאַקע צוליב דעם אַלײַן, וואָס ער אַלײַן וועט אויך נישט לאַנג דויערן. איבריגענס — די וועלט האָט אָפענע אויגען און קען זיך אויף דער נישט אויפריכטיגקײַט פון די ח"ה פּאַספילד'ס און די דאָזיגע וועלט, וואָס איז קאָנצענטרירט אין דער פעלקער-ליגע, האָט שוין אָנגעהויבען צו רעדען און וועט ווײַטער רעדען. און נאָך עפּעס: מיר לעגען זעהר פיעל האָפנונג דערויף, וואָס ענגלאַנד גופא וועט זאָגען אין מאָמענט, ווען זי וועט קומען צום וואָרט. דער פּאַרלאַמענט וועט זיך דאָך ענדליך אויסקעמפען זײַן רעכט, און די אַלע דראָהונגען פון די פּאַספילד'ס און די שילס וועלען ענדליך נאָרנישט העלפען און אז דער פּאַרלאַמענט וועט אָנהויבען צו רעדען, וועט ער גאַנץ זיכער זאָגען דער אַרבײַטער רעגירונג, אז זי האָט זיך אײַנגעאָרדענט א זעהר שלעכטע פערוואַלטונג מיט איהרע נוטע פרײַנד, מיט'ן יודישען פאָלק. דער פּאַרלאַמענט וועט זי דערמאָנען, אז קײן וואָרט טאָר מען נישט ברעכען, וואָרום מען פערלירט דערבײַ דעם פּרעסטיזש.

דערויף רעכענען מיר מיט דער גאַנצער זיכערקײַט לפי עתה רעכענען מיר אויף אונזער אופן: מיר זעצען פאָרט די אַרבײַט...

דאָס אַלץ איז אָבער נאָך צו ווייניג. מיר מוזען זיך פערשטאַרקען. געוועזענע קרבנות זענען נאָר מספיק אויף א געוועהנליכען נויט. אין אויסערגעוועהנליכע צײַטען מוז מען ברענגען אויסערגעוועהנליכע קרבנות.

אויף די שחיטות און רויבערײַען האָבען מיר געענטפערט מיט קרבנות פון בלוט און פערמעגען, דאָס איז געווען דער דרינגענדער ענטפער. איצט מוז קומען דער נאַטירליכער המשך, א גרויסע און ברײַטע אָפּפערוויליגקײַט אויפצובויען דעם שוץ-וואַל געגען מבול. לאָמיר בויען אונזער אײגענע הײם!

ד"ר יהושע טהאָן

מיסיאָנערישע אַרבײַט אין האָלאַנד

אַמסטערדאַם (יט"א) די מיסיאָנערען האָבען אין דער לעצטער צײַט אָנגעהויבען א ענערגישע פּראָפּאַגאַנדע צווישען די האָלענדישע יודען. לעצטענס האָבען די מיסיאָנערען צונויפגערופען אין פּאַרק פון ראָטערדאַם א גרויסען מיסיאָנס-יום-טוב. די מיסיאָנערען בערימען זיך, אז אין וואַרשא און בודאַפּעשט האָבען זיי לעצטענס גרויס ערפאָלג.

אַ בעדייטענדע ערד-קניה פון לאָרד מעלטשעט אין א"י

ירושלים, (יט"א) די אַראַבישע צײַטונג „מעראַאַט על שארק" מעלדט מיט, אז דער אַראַבישער ערד-אייגענטימער אבדו על ראַחמאַן בײ האָט פערקויפט דעם לאָרד מעלטשעט אַן ערד-שטח פאַר 80.000 פונט.

אַ יוד-פּראָפעסאָר פון אַלט-דייטשער שפּראַך

פּראַג (יט"א) דער דאָצענט ד"ר ערנסט שוואַרץ, א יוד, איז בעשטימט געוואָרען אַלס פּראָפעסאָר פון דער אַלט-דייטשער שפּראַך אין פּראַגער אוניווערזיטעט.

10-טער צוזאַמענפאָהר פון „יונג-יודישען וואַנדערבונד"

בערלין (יט"א) אין וואַקערראַדע איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען דער 10-טער צוזאַמענפאָהר פון „יונג-יודישען וואַנדערבונד" אין דייטשלאַנד. אין צוזאַמענפאָהר האָבען זיך בעטייליגט 500 מיטגלידער. מיט א גרויסער בעגריסונגס-רעדע איז אַרויסגעטרעטען זלמן רובאַשאָוו. דער צוזאַמענפאָהר האָט בעשלאָסען צו שטיצען ענערגיש די ציוניסטישע פאָנדען. 8 מיטגלידער פון דער „לינקער אָפּאָזיציע" זענען פון פערבאַנד אויסגעשלאָסען געוואָרען.

—:0:—

תנאים אין „בעלזער הויף" אין מאַרינבאַד

דער מחותן איז אַ שווייצארישער יוד. — ה' וויקטאָר חיות אויך א „מחותן". — פרוי העלענע רוקח פער'שדכ'ענט די „מאָדערנע וועלט" מיט בעלז. — פראַנצויזישער קאָנסול אַלס גאַסט ביים בעלזער רב

(בריף פון מאַריענבאַד) —:— פון **מ. מייזעלס.**

אַזוי פיל יודישקײַט, ווי מען טרעפט אין שעהנעם מאַריענבאַד דאַרף מען ווײַט זוכען. ווען עס בעוועגט זיך די מאַסע אויף דער „קאָלאָנאַדע", ווען סע מענצלען זיך אונטער די דאַמען, זומענדיג דעם „מים חיים" צום טאַקט פון דער מוזיק, ווען פון די טרעפּ פון ברונען זעהט מען די מענשען זיך בעוועגען, ווי די זאַגען אויף א קאָרן-פעלד, אַזוי זעהען זיך אַרויס אַמ'בולט'סטען אחינו בני ישראל. איהר טרעפט זיי אין מאַריענבאַד אומעטום בעת'ן קאָנצערט זיצט דער יוד אויף א באַנק, קײַט די באָרד, מאַכט צי אַן'אויג, האָרכט מיט אַן'אויער און זאָגט מבינות אויף א סימפאָניע, אָדער אַן'אָבערע.

אַט שטעהט און א זײַט א רעדעל יודען און מען שפּאַרט זיך איבער א מדרש, צו אַרום 11 א זײַגער בײַ נאַכט קענט איהר הערען א טומעל און ווען איהר קומט נעהנטער צו, דערזעהט איהר א 20 — 30 יודען זענען מחדש די לבנה...

אַט דאָס איז מאַריענבאַד. די נשבענישע שטאָט מיט וואַסערען, מיט בערג, מיט פּאַסנע-וועלדער, מיט שעהנע טעג און שטאַרק פער'כישופ'טע נעכט, געבט וועלכע רײַסען אַרויס פון מענשענס דאַרין א לאַנג-געצויגענעם אַאַאַאַ!

ווען איהר קומט אין לײַטנער'ס גע-סעל פערגעסט איהר פאַלה. אז איהר געפינט זיך אין מערב-אײראָפּא. יודען מיט פעקעשעס גאַרטלען. שייר און זאָקען לויפען אין אומעטום — צו וואָס זיי לויפען דאָ, ווייס איך נישט — יודישע בעטלער'ס בעפאַלען אײַך פון אַלע זײַטען: „פּאַני", „פּעטער", „האר לעבען"

און יעדער פון די אָרימע לײַט האָט צו אײַך אַן'אַנדער פּרעטענזיע, אײנעם פעהלט א פיס, א צווייטען איז דער קאָפּ פעבענגדען (צו וואָס?) אַן'אַנדער ווידער איז פון ירושלים, וואו זײַן פאָטער האָט נאָך געגומען חלוקה און אײנער גאָר האָט אין בערלין געפּילטעט מיט ראַגני פּאָרטען... פונף שרויט טיבער און ניטשל אַרײַן שטעהט דער עירוב, אַנ'אמת'ער עירוב כדת וכדין און באַלד דערזעהט איהר דעם „האָטעל נאַציאָנאַל".

דאָס הויז עקזיסטירט שוין איבער 50 יאָהר און איז די „בנין" פון רעליגיעזען יודענטום. דאָס הויז האַלט אויס אַן'אײגענעם דיין, 2 שוחטים, א משגיח, א בית-המדרש און, להבדיל, א מקוה. צו די יעהרליכע געסט פערעכענט זיך אויך דער בעלזער רב. שוין דער אַלטער בעלזער ע"ה האָט יאָהר-אײַן יאָהר-אויס דאָ געוואוינט. אויך הײַ-יאָהר איז דאָ צו גאַסט דער איצטיגער בעלזער רבי מיט'ן גאַנצען שטאַב וואָס בעשטעהט פון עטליכע און דרײַסיג מענשען, דער ערשטער גבאי און „אונגערן-מיניסטער" איז אַהרן שיע לאַנדוי, א קלוגער יוד, וועלכער זעהט וואָס אונזער זײַנע פלײצעס טוט זיך, געדענקט יעדען מענש און פיהרט בכלל אַלץ, וואָס געהערט צום „מיניסטעריום פאַר אונערע ענינים". א גאַר אינטערעסאַנטער טיפּ איז דער „מיניסטער פאַר אויסערליכע ענינים" ה' זינגער, א יוד, וואָס רעדט עטליכע אײראָפּעאישע שפּראַכען, פיהרט אָן די גאַנצע פערוואַלטונג און „אויסערן-פּאָליטיק", פערשטעהט צו רעדען מיט'ן פּריץ און

מיט א דײַטש, בענקט נאָכ'ן קיצור און טראָגט לאַנגע הויזען, קעמט זיך די באָרד און ציהט זיך אויס גלײַך ווי א סטרינגע, ווען ער דאַרף אַרײַנגעהן צום רבי'ן.

צופעליג בין איך געוואָהר געוואָרען, אז עס דאַרפען תנאים זײַן אין „בעלזער הויף".

אַרײַנקומענדיג אין הויז, א רעש, א געפּילדער. ווײַבער שטעהען בײַם רבינ'ס טיר און בעטען זיך רחמים. זיי זענען געקומען פון פראַנצענסבאַד, דער רבי זאָל זיי ווינשען, די גבאים, משרתים יוצר משרתים לויפען אַרום, מען שלעפּט טישען, מען טראָגט בענקלעך... פּלוצלינג ווערט דער ליאַרם שטילער. דער פראַנצויזישער קאָנסול פון סאַנקט מאַרטין איז געקומען. און פון געשפּרעך מיט זײַן פרוי הער איך דאָס וואָרט „ברכה".

דער „אויסערן מיניסטער" בעגריסט איהם אין פראַנצויזיש און פיהרט איהם אַרײַן צום רבי'ן. דער טומעל הויבט זיך אָן איבערנײַ. מ'דעקט די טישען, גרויסע זילבערנע „סאַמאָוואַרען" ווערען אַרויסגעשטעלט, לעקעך און בראַנפען. די שטוב פיהלט זיך וואָס אַמאָל מעהר אָן מיט רבנים און חסידים. מיט אַמאָל עפענט זיך די טיר און דער בעלזער ערשיינט. אויבען אָן בײַם בעלזער זיצט זײַן שוואָגער דער ראַוואַער רב מווערסקי, דאַן דער חתן ה' חיות א. א. דער חתן איז א לעמבערגער, בעדל כאר ניאל, א חסידישער יונגערמאַן, אויבער וועלכען יואל מאַסטבוים האָט געשריבען און איהם אָנגערופען „הויף-מאַרשאַל" פון בעלז. דער אַנפיהרער פון דער חסידישער יוגענד.

ס'הײסט, אז ער הנ'דעלט זיך אפילו צו די ציוניסטען... דער מחותן פון כלה'ס צד איז א חסידישער יוד, רובינפעלד פון צוריך, האָט אַן'אײגענע וועש-פאַבריק. עס איז אינטערעסאַנט אָנצוקוקען דעם מחותן. עס גלויבט זיך גאָר נישט, אז אין צוריך זאָל זיך געפינען אזא חסידישער יוד. די כלה איז א 18-יאָהריג מיידעל, איז זעהר געבילדעט און אַן'אמת'ע שעהנהײט. דער בעלזער רב האָט אַלײן די תנאים געלײענט. פאַר'ן לײענען האָט דער רבי געהײסען [illegible]

אַלטע בעלזער רביצין, וועלכע האָט איז ווײַסע זײַדענע שאַל פון זיך אַראָפּגענומען און אָנגעטאָן דער כלה, די איצטיגע רביצין, די פרוי חיות. דעם בעלזער'ס שוועסטער הענעלע, א סימפּאַטיש שוואַרץ חנ'עוודיג ווײַבעל, האָט עס פער'שדכנ'ט די „מאָדערנע וועלט" מיט'ן בעלזער הויף...

Hilfe

für schwache Männer!!!

Dr. Krake's „Salvetol" Pastillen nimmt der Mann, der ein Versagen seiner besten Kräfte verspürt. Der Erfolg ist hevorragend.

Originalpackung	- 6—zł.
Kurpackung	-22—zł.

Die Zusendung erfolgt per Nachnahme oder per vorherige Einzahlung auf Postscheckkonto № 213070 durch

„Charitas"

chem. pharm. Laboratorium

TORUŃ (Thorn)

א שפּאַציר אויפ'ן הר-הבית

געדאַנקען און שטימונגען —:— פון **י. ד. בערקאָוויטש**

II.

איהר קומט-אַרויס אין דרויסען און קוקט זיך אַרום. דאָ נישט ווײַט שטעהט די צווײטע מוסולמענישע הײליגקײט, די „אקצה", וואָס יודען רופען זי „מדרש שלמה", ווײַל אויף דעם פּלאַץ האָט אַמאָל בערא-פט שטעהן שלמה המלך'ס פּאַלאַץ. עס ציהט אײַך אָבער מעהר צי דער אײנענער פּרײַער לופט פון הר-הבית, אײדער צו פרעמדע הײליגקײטען. שטעהט איהר און קווענקעלט זיך. זיך. גענעט-צו צו אײַך מיט א זײַטמעל דער אַראַבישער וועגווײַזער, דער בעל-הבית פון אײַערע פאַנטאַפּעל, און פרעגט אײַך אויף זײַן אַראַביש-ענגלישען לשון, צי זאָגט איהר נישט א בעלן אין די זעקבע פאַנטאַפּעל אַרײַנגעהן אין דער „אקצה" — וועט ער אײַך שוין אוצטונעם מאָל רעכענען נאָר וועלפּט געלד. זאָגט איהר: נײן, איהר האָט קײן חשק נישט. זאָגט ער: סטײַטמיש, ווי קאָן דאָס א יוד דורכלאָזען דעם „מדרש שלמה"? וואונדערט איהר זיך: ווי קומט דאָס, וואָס ער רופט אָן זײַן קלויסטער „מדרש שלמה"? זאָגט ער צו אײַך הניפר'דיג-זיס: פאַר אונז, מוסולמענער — „אל אקצה", פאַר אײַך, יודען מדרש שלמה.... געפעלט דאָס אײַך, וואָס ער האָט אזא דושענטעלמענישע בעציהונג צי יודען און גיט זיי אַזוי לײַכט אָפּ זײַער חלק, און איהר דינגט בײַ איהם די פאַנטאַפּעל אויף נאָך אײן סעאַנס. געפעלט דאָס איהם אויך און ער זאָגט, אז דערפאַר וועט ער אײַך שפּעטער פיהרען אין אַן'אמת יודישען פּלאַץ — אין די „אורוות שלמה" (שלמה המלך'ס פערד-שטאַלען).

דער „מדרש שלמה" איז פונקט אזא מאָשעע, ווי די ערשטע, נאָך אביסעל גרעסער און שעהנער, נאָר פון שלמה המלך איז דאָרט קײן סימן נישטאָ. אײלטאיהר זיך פון דאָרטען צו די „אורוות שלמה". איהר מוזט אָבער פריהער בעצאָהלען אײַער וועגווײַזער צווײ שילינג. ער בעגעהט זיך שוין איצט מיט אײַך נישט נאָר ווי זײַער בעל-הבית פון אײַערע פאַנטאַפּעל, נאָר ווי אײַער אײגענער בעל-הבית. ער אויף זײַן אַראַביש-ענגליש לשון: נישקשה! פאַר א יוד צו זעהן די הײליגע שטאַלען פון דעם נביא שלמה איז ווערט צווײ שילינג!

און ס'איז טאַקע ווערט. איהר לאָזט זיך אַראָפּ מיט טיפע טרעפּ אונטער דער ערד. האָרט בײַ דער פעסטונג פון'ם [illegible]

דער פּינסטער לײַכטען די שמײַנער מאַד גע פּריש-העל, ווי ערשט אויסגעהאַקט. איהר פּלאָנדזשעט פער'חידוש'ט און דעם דאָזיגען פעדרישען לאַבירינט, ד מאַפּט די האַרטע קאַלטע ווענט, בער רירט די אַלטע האַקענס. צו וועלכע לאַנגע דורות מיט פערד זענען געשטאַנען צוגעבינדען? זײַן געקײַעט הײַ, און איהר טראַכט: „וואָר קאָן ווײַסען? אפשר זענען טאַקע דאָ אײַנגעשפּאַנען שלמה המלך'ס היסטאָרישע פערד? און אפשר איז דאָ שלמה אַלײַן אומגעגאַנגען צווישען די קאַרידאָרען מיט זײַן קעניגליכען בײַטשעל?"... און פונדעסטוועגען פערדריסט דאָס אײַך: אויב ס'איז שוין יא אויפ'ן הר-הבית עפּעס איבערגעבליבען פון אזא וועלט-חכם ווי שלמה המלך, האָט עס געמעגט זײַן א לײַטישערע זאַך, ווי פערד-שטאַלען!...

איהר קומט-אַרויף פון די שטאַלען צוריק אויף דער ליכטיגער וועלט און גיט זיך אָפּ אונגאַנצען צום הערליכען דרויסען, וואָס אויפ'ן הר-הבית און וואָס הינטער זײַנע ווענט. איהר מאַכט א שפּאַציר עטליכע'שעה בײַ דער פעסטונג, וואָס רינגעלט אַרום דעם באַרג. די אַלטע ווענט פון דער פעסטונג זענען געבויט זעהר דיק, מיט שיס-לעכער און מיט א ברײַטען קאַרניז אונטען פאַר מיליטערישע צוועקען. אויף אַט דעם קאַרניז שפּאַצירט איהר גאַנץ פּאַמעליך, קוקט אַראָפּ פון דער וואַנט און די טיפענישען פון דער שטאָט און זעהט ירושלים און איהר גאַנצקײַט, און איהר גאַנצער פּראַכט. איהר זעהט איצט אַלע איהרע צעוואָרפענע טײלען צוזאַמען — פון אײַן אָרט. איהר לײענט ירושלים פון די הויכקײַטען פון'ם הר-הבית, ווי צונויפגעבונדענע בלעטלעך אין אײַן בוך. ירושלים לײַכטעט זיך און שאָטענט זיך פאַר אײַערע אויגען און אין האַרמאָניע מיט אַלע איהרע נײַע און אַלטע פּלעקען, מיט איהרע בערג און טאָלען, מיט איהרע טורעמס און מצבות, מיט איהרע צווײַטע קוואַרטאַלען און אײַנזאַם קוקענדיגע הײַזער אויף ווײַטע בערגלעך, מיט איהרע באַרג-אַראָפּ לויפענדע ווײַסע וועגען, ביז צום טויפען מדבר, ביז צום בלוי-פער'חלומ'טען ים-המלח, ביז צו די ווײַט-פערשלײַערטע הרי מואב... און ירושלים זעהט אײַך אויך איצט אויס, ווי די פריהליכסטע און די טרויעריגסטע שטאָט אין דער וועלט. פריהליך — מיט איהר ליכטיגען, זומערדיג [illegible]

מעהר דער נאַכמיטאָג-באַקענדיגער זון, ווערט איהר פער'חלש'ט. גלײַכשט איהר זיך אַראָפּ אונטען, זעצט זיך אַפּרוהען אין שאָטען פון דעם וואַנט, הערט זיך צו צו דער גרויסער, ליכטיגער שטילקײַט, וואָס רעדט דאָ צו אײַך פון דער ווײַטקײַט פון דורות בערודיגענד — מיט טויפען פערשטאַנד, מיט אַלטער ערפאַהרונג, מיט הארציגער גוטסקײַט... און איהר מאַכט צו די אויגען...

איהר האָט, א פנים, געכאַפּט א רעגעלמען דרימעל אויפ'ן הר-הבית? וואָרום אז איהר געהט צוריק צום טויער, האַלט שוין די זון בײַ זעצען זיך און דער באַרג הילט זיך אין קוהלער, צאַרטער ווײַסקײַט. איהר אײַלט זיך אין שטאָט אַרײַן, נאָר דורכלויפענדיג דאָס טויער בעמערקט איהר, ווי דער וועכטער, וואָס האָט אײַך פערקויפט די אײַנטריט-קאַרט, האָט אויף אײַך א קוק געטוהן מיט א שאַרפען פערדאַכט. ווי אײנער זאָגט: „וואָס האָט אזא פערשוין אזוי לאַנג געהאַט צו טון אויף אונזער הײליגען פּלאַץ?"... פון דעם דאָזיגען קוק פאַלט אײַן פּלוצים אײַער דאָס האַרץ און עפּעס אינוועניג אין אײַך ווערט צושטערט. איהר לאָזט זיך געהן מיט גיכע טריט און פיהלט מעהר, ווי איהר טראַכט, אז מיט אײַער אַרויסגעהן פון טויער און דער הר-הבית פון אײַ דווידער אָפּגעריסען געוואָרען, ווידער פערבליבען און פרעמדען רשות. אז איהר האָט אָפּגעלעבט א טאָג און א גאַנצישער, ווילדער אילוזיע, אז איהר זענט דאָרט געווען נאָר א צופעליגער בעזוכער, וואָס ווערט צוגעלאָזט פאַר געלט צו גראָשען, אז דעם אוצר, וואָס איהר האָט דאָרט געפינען, איז נישט אײַערער, און די פּראַכט, מיט וועלכער איהר האָט זיך געקויקט, איז נישט אײַערע, נאָר א פרעמדע, א פעסט-בעהאַלטענע, און פאַר אײַך א פערלוירענע, אויף אײביג א פערלוירענע...

און אין שטאָט קעהרט איהר זיך אום, נאָך א טאָג פון שאַרפע איבערלעבונגען, א מיד-בעטריבטער..

(זעה „ל. ט." נומער 190)

העבּרעאישע פּרעסע וועגן יאָהרצײַט פון די א"י-געשעהענישען

ירושלים (יט"א) די העבּרעאישע [illegible]

ווענדונג פון הילפס-פעראײַן צום פּרעמיער מאַניו

בערלין (יט"א) אין צוזאַמענהאַנג מיט די אַנטי-יודישע עקסצעסען אין רומעניען האָט זיך דאָס פּרעזידיום פון „הילפס-פעראײַן" געווענדעט צום רומענישען פּרעמיער מיט א בריף און וועלכען עס ווערט צווו. אַנד. געזאָגט: די „טעטיגקײַט פון הילפס-פעראײַן פון די דײַטשע יודען לטובת די נויטלײַדענדע רומענישע יודען ווערט שטאַרק בעשווערט דורך די לעצטע אַנטי-יודישע עקסצעסען. די דײַטשע יודען זענען שטאַרק בעזאָרגט מיט'ן גורל פון זײַערע ברידער אין רומעניען. מיר האָפען, אז די רומענישע רעגירונג וועט זיך בעמיהען צו פערווירקליכען די גלײַכבערעכטיגונג פון די יודען און וועט זיי בעשיצען געגען פערפאָלגונגען און געוואַלדטאַטען".

קאַטוילישע קירכע אין עסטרײַך פיהרט דורך געמישטע חתונות

וויען (יט"א) די קאַטוילישע קירכע אין עסטרײַך פיהרט אויצט אָן א דורך געמישטע חתונות צווישען קאַטאָליקען און יודען, נישט פאָדערענדיג קײן שמד-צײַגעניש. די קאַטוילישע גײַסטליכע ווילען אַזוי אַרום פערהינדערן דאָס אַרויסטרעטען פון דער קאַטוילישער קירכע פון די פּערזאָנען, וועלכע שליסען געמישטע חתונות. דאָס פאַרפאָלק מוז אונטערשרײַבען א פערפליכטונג, אז זײַ וועלען ערציהען זײַערע קינדער אין דער קאַטוילישער רעליגיע.

דער רעגן, וואָס הערט ניט אויף

טוט אָן גרויסע שאָדענס אין שטאָט און דאָרף

נעכטען איז געוואָרען 7 וואָכען, זינט ס רעגענט כמעט טאָג-טעגליך. צוליב דעם פיל נאַסקייט פוילט אויב אַלץ אין דער ערד. די סעדער-יודען קלאָגען זיך, אַז די פרוכטען, פון וועלכע עס איז אָפּהענגיג זייער גאַנצע הכנסה אויפ'ן ווינטער, פאַלען אַראָפּ פאַר דער צייט און די איבריגע ווערען פערפוילט פון רעגען.

דער גאַס-רעגען, וואָס האָט זיך נעכטען אַראָפּגעלאָזט איבער דער שטאָט, האָט פערגאָסען די מייסטען קעלער-געוועלבער און קעלער-וואוינונגען אין לאָדז, בעיקר אויף אַלט-שטאָט. שטוב-וואַכען זענען בעשוואומען אויף דער גאַס.

נאָך שבת ביינאַכט האָבען די דאָרטיגע איינוואוינער אין די אַלטע איינגעפאַלענע שטיבלעך געהאַט ביי זיך צו גאַסט דעם רעגען, וואָס איז געפאַלען אין שטאַרקע פּאַליעס און מיט קראַפט דורכגעדרינגען די דעכלעך און פרוכט-וואַטע בוידעם'ס.

פיל סוחרים פון די קעלער-געשעפטען אויף אַלט-שטאָט האָבען מיט עמערס און פלים אויסגעשעפּט דאָס וואַסער, וואָס איז אַגנעריגען שטראָמענווייז.

קופּאָן № 152
אויף אומזיסטע יורידישע עצות.
דער בעזיצער פונ'ם דאָזיגען קופּאָן קאָן בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ'ן יורי-קאָנסול פון אונזער רעדאַקציע.
גילטיג היינט מאָנטאָג, ד. 18. אויגוסט פון 9½—8½ אוו.

שווערער צופאַל מיט וויצע-פּרעזידענטין ראַפּאַלסקאַ

זי האָט בעקומען שווערע בראַנד-וואונדען פון א פּרימוס-מאַשין און איז אין א שווערען צושטאַנד אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל

(§) דער וויצע פּרעזידענט ראַפּאַלסקי וואוינט מיט זיין פאַמיליע אויף זומער וואוינונג אין בעגרודעלין. נעכטען האָט פרוי וויצע פּרעזידענטין ראַפּאַלסקאַ וועלענדיג גרייטען אָוונט-מאָל פאַר די קינדער אָנגעצונדען א פּרימוס-מאַשין. דערביי האָט זי פערגעסען צוצודרעהען דעם קראַן און פון ברענענדען שפּירט אויפ'ן שוסעלע האָט זיך אָנגעכאַפּט דער בענזין פון דער מאַשין און אין איין אויגענבליק איז פרוי ראַפּאַלסקאַ געשטאַנען אין פלאַמען.

דערזעהענדיג די מוטער אין פלאַמען האָבען די קינדער פאַר שרעק בעקומען א היסטערישען אַטאַק און מיט שרעקליכע געשרייען איז געלויפען זיי צו בערוהיגען.

פונ'ם אויפרייס האָבען גענומען ברענען די פאָרהאַנגען און קיך און דאָס פייער האָט בעדראָהט דאָס גאַנצע הויז, ווען נישט די שכנים פון די ראַפּאַלסקי'ס, וואָס האָבען געאיילט צו הולף און די שרפה אויסגעלאָשען.

די ברענענדיגע קליידער אויף פרוי ראַפּאַלסקי האָט איינגעלאָשען פרוי מ. וואָס האָט זיך געפונען אין קיך אַרויפוואַרפענדיג אויף איהר א קאָלדרע.

עס איז באַלד אַרויסגערופען געוואָרען פון לאָדז די שטאָטישע פּאָגאָטאָוויע, וואָס איז אין משך פון עטליכע מינוט געווען אויפ'ן אָרט. דער דאָקטאָר האָט פעסטגעשטעלט, אַז דער גאַנצער קערפּער ביי פרוי ראַפּאַלסקי מיט'ן אויסנאַהם פון פּנים, האָט בעקומען בראַנד-וואונדען און נאָכ'ן ערטיילען איהר די ערשטע הולף איז זי אין א שווערען, אָבער נישט דראָהענדיגען צושטאַנד אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל אויפ'ן נאָמען פון פּרעזידענט מאָשטשיצקי.

וויצע פּרעז. ראַפּאַלסקי, וועלכער האָט זיך בעת'ן פּאַסירען געפונען אויף א זיצונג פון מאַגיסטראַט, האָט דערוויסענדיג זיך דורך זיין שוואָגער וועגען אומגליק תיכף פערלאָזט די זיצונג און איז אַוועק צו זיין פרוי אין שפּיטאָל.

ווי עס אינפאָרמירען אונז די דאָקטוירים פון שפּיטאָל, איז דער געזונט-צושטאַנד פון פרוי ראַפּאַלסקי א שווערער, אָבער ער רופט נישט אַרויס קיין שום מורא.

צו די יודישע אַקאַדעמיקער

וואָס שטודירען אין אויסלאַנד

דער צענטראַל אויספיהר-קאָמיטעט פון פערבאַנד פון די פעראיינען פון יוד. סטודענטען פון פוילען, וואָס שטודירען אין אויסלאַנד איז מודיע, אַז די אַקאַדעמישע עמיגראַציע-ביוראָ אין וואַרשאַ, עלעקטאָראַלנאַ 8 וו. 24 טעל. 73-507, פערלייכטערט מיט איהר טעטיגקייט די חברים אַקאַדעמיקער די דורכפיהרונג פון די פאָרמאַליטעטען, וועלכע זענען פערבונדען מיט'ן אַרויספאָהרען אויף שטודיום קיין אויסלאַנד. ווערנט די אַרויספאָהרענדע אין די געהעריגסטע און פאַסענדסטע הויכשולען, און די ביליגסטע אַקאַדעמישע צענטרען, רעקאָמענדירט די חברים אין די אויסלענדישע אַקאַדעמישע פעראיינען, וועלכע וועלען זיי בעהילפיג זיין ביים איינאָרדנען זיך.

דאָס אַקאַדעמישע עמיגראַציאָנס-ביוראָ בעקעמפט די ביז איצט עקסיסטירענדע אין אַזוי גערופענע אינפאָרמאַציאָנס-ביוראָ'ס. וועלכע האָבען אַרויסגעטריבען די פערמאַנטערעסירטע און זייער הויכע און א.ב.ג.ע קאָסטען, שלעכט געווענדט די אַרויספאָהרענדע איז אויף וועלכע עס האָבען זיך אומער צו בעקלאָגען די אַקאַדעמיקער און אונזערע אַנ-נאָנסען אין אויסלאַנד, ווי אויך אין דער צענטראַל אין וואַרשאַ.

דאָס ביוראָ געניסט אַן אונטערשטיצונג פון אַקאַדעמישע ראַקומענטען אויף אַלע פרעמדע שפּראַכען, איבערזעצונגען אויף די אויסלענדישע הויכשולען גרייכט פּאַנ-באַמטען. ווייזט אין נייע אַרויס אונטערנאַציאָנאַלע בעט-שטעמפּעל פּעסער (צ.י.ע.), וועלכע דערמעגליכען די גענוסונג פון פערשידענע באַהן און וויזע הנחות.

די אַקאַדעמישע עמיגראַציאָנס-ביוראָ דערמאַנט, אַז די איינשרייבונגען אויף די אויסלענדישע הויכשולען האָבען זיך שוין אָנגעפאַנגען און רופט אַלע חברים פעראינטערעסירטע און זייער איינגעגען זיך צואיילען מיט'ן ערלעדיגען די אויפנאַמען.

גלייכצייטיג מאַכט דאָס ביוראָ בעקאַנט, אַז זי ערלעדיגט, ווי אין די פאָריגע יאָהרען, אינדיווידועלע באַהן-הנחות און אָרגאַניזירט גרופּעס פון דעם אַרויס-פאָהרען קיין בעלגיען און פראַנקרייך אין פאָלגענדע טערמינען: סעפּטעמבער דעם — 18-טען; אָקטאָבער דעם — 9-טן, 15-טען, 20-טען, 25-טען, 28-טען, 30-טען; נאָוועמבער דעם — 5-טען 12-טן און 18-טען.

שריפטליכע אינפאָרמאַציעס וועגען די שטודיום בעדינגונגען אין אויסלאַנד וועלען ערטיילט נאָכ'ן ערהאַלטען די סומע פון 2 זל.

א יזכור-אָווענט

די אָרגאַניזאַציעס מזרחי און צעירי-מזרחי אָרדנען איין מאָרגען דינסטאָג אין איינענעם לאָקאַל קילינסקיעגאָ 44 א יזכור-אָווענד, געווידמעט דעם אָנ-דענקען פון אונזערע ברידער, וועלכע זענען געפאַלען אין קאַמף פאַר'ן פאָלק און לאַנד. מיט רעדעס וועלען אויפ-טרעטען די ה"ה הרב גוטקובסקי, ב. מאַרעק, א. י. פּיליך א. א.

עס וועט אויך פאָרקומען א פייער-ליכע הזכרה מיט דער בעטייליגונג פון בעוואוסטען חזן ה' זילבערפעניג.

טעאַטער און קונסט

אַ קולטורעל געשעהעניש אין לאָדז

ערב דער פרייטאָג'דיגער פּרעמיערע פון לייוויק'ס „גולם".

פרייטאָג ד. 22-טען אויגוסט וועלען מיר האָבען דאָ אין לאָדז א וויכטיג קולטורעל געשעהעניש. א געשעהעניש, וואָס לאָדז האָט שוין לאַנג דאָס נישט איבערגעלעבט: אויף די ברעטער פון שטאָט-טעאַטער וועט דורך דער „ווילנער טרופּע" אויפגעפיהרט ווערען א פּיעסע, וואָס האָט ביי אונז אין שטאָט די חבלי-לידה אַדורכגעמאַכט און דאָ איהר קינסטלערישען תיקון בעקומען — דער „גולם" פון ה. לייוויק. צום ערשטען מאָל אויף יודיש.

די רעזשי פון „גולם" ליגט אין די הענט פון בעקאַנטען רעזשיסער דוד הערמאַן, די מוזיק ביי הענעך קאָן, די דעקאָראַטיווע זייט ווערט געמאַכט דורך ו. וויינטרויב, די דעקאָראַציעס און קאָסטיומען ווערען דאָ צוגעגרייט און אויסגעפּערטיגט.

ווי צו אַלע וויכטיגע אויפפיהרונגען וואָס די „ווילנער" האָבען אונז דאָ פאַר די פּאָר חדשים בעוויזען, איז מען צום „גולם" צוגעטרעטען מיט דער גאַנצער ערנסטקייט און התמדה. נישט געקוקט אויף די שווערע בעדינגונגען האָט די טרופּע נישט געקאַרגט קיין מיה און געלד, קיין צייט און ענערגיע, כדי אַרויסצוברענגען דעם „גולם" ווי-אַס רייכער און שענער, ווי אַזאַ גרויס ווערק פערדינט עס.

עס איז נויטיג דורכצופיהרען א סאַנאַציע אין דער מאַנופאַקטור-בראַנזשע אין לאָדז

דער שפּינער-קאַרטעל מאַכט צום איבעריגען חרוב די לאָדזשער טעקסטיל-אינדוסטריע.

דער פּרעזעס פון דער מאַנופאַקטור-סעקציע ביים יודישען צענטראַלען סוחרים-פעראיין אין וואַרשאַ, האָט די טעג געוויילט אין לאָדז. בעזוכענדיג אונזער רעדאַקציע, האָט דער געש. גאַסט אונז איבערגעגעבען איינציגע אינטערעסאַנטע אויספיהרען וועגען די פערהעלטנישען אויפ'ן מאַנופאַקטור-מאַרק.

נאָך דעם אויסערגעוועהנליך-שווערען קריזיס, וואָס הערשט שוין 2 יאָהר אין דער מאַנופאַקטור-בראַנזשע קאָן מען אין דער לעצטער צייט בעמערקען א טענדענץ אינ'ם האַנדעל און אין דער אינדוסטריע צו נאָרמאַליזירען די פערקויפס-בעדינגונגען און אָנעקצושטעלען די פּראָדוקציע אויף דעם האַנדעל אויף מעהר ראַציאָנעלע יסודות, ווי ביז איצט.

אַזוי אַרום וויל מען געזונד-מאַכען די אַזוי שווער געטראָפענע מאַנופאַקטור-בראַנזשע.

און ווי זעהט די דאָזיגע היילונג אויס אין דער ווירקליכקייט?

ליידער מוז פעסטגעשטעלט ווערען, אַז קיין בעסערונג אין דער ווירטשאַפט ליכער סיטואַציע זעהט מען בכלל נישט. פערקעהרט, וואָס ווייטער נעמט דער קריזיס אָן א קאַטאַסטראָפאַלען כאַראַקטער.

דער וואָס מיינט, אַז די צעטוויילונג אויפלעבונג אין מאַנופאַקטור-האַנדעל וועט אויסהיילען די טעקסטיל-אינדוסטריע פון איהר חולאת, האָט א גרויסען טעות. די סבה פונ'ם קריזיס אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע ליגט פיל טיפער, און קודם כל אין דער פערשלעכטערטער סטרוקטור, אין דער שלעכטער ווירטשאַפטליכער פּאָליטיק פון די מאָס געבענדע פאַקטאָרען דערמיט, וואָס זיי שטיצען אונטער די קאַרטעלען און טרוסטען אויפ'ן חשבון פון האַנדעל. אינ'ם מאַנגעל פון אומזאַץ-קאַפּיטאַל און די צו גרויסע שטייערן, און דער דעזאָרגאַניזאַציע און דעם שוואַכען סאָלידאַריטעט-געפיהל פון די סוחרים — דאָס זענען אַלץ אַזעלכע סבות, וואָס וועלען אַזוי שנעל נישט בעזייטיגט ווערען און ווי לאַנג זיי וועלען עקזיסטירען וועלען זיי שטערען די נאָרמאַלע פערהעלטנישען אין דער בראַנזשע.

דאָס סוחר'טום האָט נישט אַרויסגעוויזען קיין צו שטאַרקע סאָלידאַריטעט און צוזאַמענגעהאַלטענקייט צו די ווירט-שאַפטליכע פערהעלטנישען פון נאָך דער מלחמה. פאַקטיש נישט געבליבען, פראָפעסיאָנעל נישט אָרגאַניזירט, און וואָס שייך דער סאָלידאַריטעט האָט מען אַפילו אויך אונטערגעהונקען אין די צייטען פון דער בעסערער קאָניונקטור.

עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער, וואָס פיל אַרבייטס- און וואַרשטאַט-ען געהען אונטער און פיל געשעפטען ווערען אָפּגעשוואַכט פון דער איבער-פלאַך. און מ'האָט רעכט צו זאָגען, אַז די אינדוסטריע, וועלכע דאַרף שוין יאָ האָבען דאָס געפיהל פאַר אָרגאַניזאַציע וועט פערשטעהן דעם ערנסט פון מאָמענט און זי וועט איבערגעבען איהר ביז איצטיגע שלעכטע פּראָדוקציאָנס-פּאָליטיק און זי וועט אויסשטרעקען א האַנד דעם סוחר'טום. אָבער אויך אין דעם פאַל זענען די האָפנונגען צערונען געוואָרען.

עס איז נאָך גאָר נישט לאַנג פון דער צייט, ווען דער לאָדזשער אינדוסטריעלער האָט געהאַלטען פאַר אַן אויפגאַבע צו מאַכען אינוועסטיציעס. אַפילו דער מיטעלער פאַבריקאַנט האָט געחלומ'ט וועגען אַן איינענער שפּינערייַ און צו פערגרעסערען און מאָדערניזירען זיינע וועב-וואַרשטאַטען. עס האָט זיך אין לאָדז אָנגעהויבען אַן אמת'ער „אינוועסטיציע - געיעג". עס איז גענוג צו דערמאָנען, אַז אין פערגלייך מיט'ן יאָהר 1914 איז אין לאָדז צוגעקומען 330 טויזענד באַוועל - שפּינדלען. דער מיטאוש פון אַמאָליגען גרויסען רוסישען אָפּזאַץ - מאַרק איז געשטאַנען פאַר די אויגען און מ'האָט זיך גאָרנישט גערעכענט מיט'ן פערמינדערטען, אַז אנצט האָט מען א זעהר בעגרענעצטען מאַרק. די אַרבייט איז געגאַנגען אין דריי שיכטען און דער סוף איז געווען א גשמיות'דיגע איבער-פּראָדוקציע, פערשטעהט זיך, אַז דאָס כפרה-הינדעל איז דאָ געוואָרען דער סוחר.

און דעם זעלבען עקסטרעמען כאַראַקטער ווייזען אויך אויס די אינדוסטריע-לער און זייערע אונטערנעהמער-טעטיגקייט. די גרויסע שפּין-אינדוסטריע האָט געשאַפען א קאַרטעל. ווען דער קאַרטעל וואָלט זיך געשטעלט פאַר אַן'אויפגאַבע צו נאָרמאַליזירען די פּראָדוקציע, וואָלט דאָס דאָזיגען פאַקט באַמת געהאַט ווערט צו בעגריסען. די היינט-דעה זאָגער פונ'ם קאַרטעל האָבען אָבער פון דער ערשטער מינוט אָן אַנגענומען א משונה'דיגע און אונפערשטענדליכע טאַקטיק. א גרופּע קאַרטעל פון די גרויסע שפּינערייַ-בעזיצער, וועלכע פיהרען דאָס רעדעל אין קאַרטעל האָבען אָנגעצוואונגען די קלענערע שפּינער'ס אָפּצושטעלען די אַרבייט, כדי אַזוי אַרום אָנעקצושטויסען דעם גאַרן, וואָס זיי האָבען געקויפט אין אויסלאַנד צו געפעפערטע פּרייזען. די קאָנקורענטען האָבען זיי אָפּגעקויפט מיט גרויסע געלדער, וואָס גרייכען אין די שווערע הונדערטער - טויזענדער דאָלאַרען און פיהלענדיג זיך אַלס די בעלי בתים פון מאַרק, האָבען זיי אויפגע-שרויפט די פּרייזען און דיקטירען דעם ווערטפון דער קאָנסומענט.

אַמבעסטען קאָן דאָס אילוסטרירט ווערען דורך פאָלגענדע פאַקטען:

אין מאַי 1930 איז דער פּרייז פון רויהען באַוועל אויפ'ן אויסלענדישען מאַרק געשטאַנען 16 און א האַלבען סענט, אין לאָדז איז דער פּרייז געווען 75 סענט פאַר 2½. היינט ווידער, ד. ה. נאָך דער קאַנסטיטואירונג פונ'ם קאַר-טעל איז דער פּרייז פון רויהען באַוועל אין אויסלאַנד געפאַלען אויף 13 סענט און אין לאָדז האָט דער קאַרטעל פעסט געשטעלט א פּרייז פון 71 סענט פאַר'ן נומ. 2½ און 80 סענט פאַר'ן נומ. 22.

פיל פאַבריקאַנטען וועגען דערי-בער געצוואונגען אַריינצופיהרען גאַרן פון טשעכאָסלאָוואַקיען און טראָץ דעם הויכען צאָל, וואָס מאַכט אויס 25 פּראָצ. פון פּרייז, קאַלקולירט עס זיך דאָך ביליגער פאַר לאָדזשער גאַרן. דעם זעלבען גאַרן וואָס מ'מוז צאָהלען אין לאָדז 80 סענט בעקומט מען שוין ביז אָרט און שטעל פון טשעכאָסלאָוואַקיען פאַר 74 סענט נישט בעסער זענען אויך די פערקויפס-בעדינגונגען. אין דער צייט, וואָס דער לאָדזשער פאַבריקאַנט מוז צאָהלען ביים קאַרטעל מזומנים פאַר'ן גאַרן, בעקומט ער ביים טשעכאָסלאָוואַקישען שפּינער א קרעדיט פון 4 ביז 6 חדשים. עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער, וואָס שוין אויצט קאַלקולירט זיך בעסער צו אימ-פּאָרטירען פערטיגע מאַנופאַקטור-סחורות פון אויסלאַנד.

די טאַקטיק פון די גרויסע לאָדזשער שפּינער וועט גאָר פעראורזאַכען נאָך מעהר צו פערגרעסערען די „שער" צווישען די פּרייזען פון דער אינדוסטריע און די לאַנדווירטשאַפטליכע פּראָדוק-טען. און וואָס פאַר א קאַטאַסטראָפאַלען כאַראַקטער אָנע זאַך טראָגט פאַר דער ווירטשאַפט פונ'ם לאַנד איז איבעריג צו רעדען.

די פּרייזען פון אַלע טעקסטיל-אויס-אַרבייטונגען מוזען ווי אַמשנעלסטען פערקלענערט ווערען די קאָנסומאַנט-זאַציעס איז פאַר'ן האַנדעל א דעפעקט. דער כאַראַקטער - שטריך פונ'ם מאַ-רענגעס אומזאַץ איז צוטרוי און קרע-דיט.

די אינדוסטריעלער דאַרפען אָפּשאַ-צען דעם ראַבאַט פון 20 פּראָצ. פאַר קאַסע. דער דאָזיגער סיסטעם האָט דאָס אין א גרויסער מאָס טאַקע גורם געווען צו דעם פּראָטעסטען מכּול אין מאַנו-פאַקטור - האַנדעל. פון דער צווייטער זייט מאָרען די סוחרים נישט אַזוי לייכט זיינען טראַקטירען זייערע פערפליכטונ-גען, כדי נישט צו פערלירען דעם צו-טרוי ביי די פאַבריקאַנטען: די אַמאָ-ליגע סאָלידקייט פון האַנדעל דאַרף ווי-דער פערנעמען איהר אָרט. אויף וועל-כען עס זאָל זיך שטיצען דער סחורה-אומזאַץ.

די שטייער - רעפאָרם און די פער-איינהייטליכונג פון די האַנדעלס-געזעצען מוזען אויך עגליך אַדורכגעפיהרט ווערען. די מלוכה-בענק מוזען פער-שטאַרקען דאָס ווירטשאַפטליכע לעבען מיט קרעדיטען און דערביי אויך אין זין האָבען דעם האַנדעל. נאָר אויף אַזאַ אופן קאָן ווידער אויפגעריכט ווערען די טעקסטיל - אינדוסטריע.

א. מ. גראַיעווער.

פערשאָלטען בלוט

גרויסער שפּאַנענדער ראָמאַן פון דער היינטיגער צייט

(8. פאָרטזעצונג)

— דער גנעדיגער הער האָט אַדעלאַ'ן מיטגענומען צו זיך אין קאַבינעט — האָט דער אַלטער דינער ווערנער שטיל אַריינגעברומט דעם מיידעל אין אויער אַריין, שטעהענדיג ביי דער אָפענער טיר פון זיין צימער. קענטיג, אַז ער האָט זי ספּעציעל אָפּגעוואַרט.

ביידע זענען זיי שנעל אַריין אין צימער און הינטער זיך פערמאַכט די טיר.

ס'זענען אַוועק עטליכע שעה. דאָס שטוב-מיידעל האָט מיט אויפרעגונג געוואַרט אויף די ווייטערדיגע בעפעהלען פון אַדעלאַ'ן, אָבער אומזיסט האָט זי געוואַרט. אין פערלויף פון דער גאַנצער צייט האָט זיך די גרעפין געפונען אין צימער פון איהר פאָטער. ערשט אַרום האַלבער נאַכט דאָס אַדעלאַ פערלאָזט איהר פאָטער'ס קאַבינעט און איז אַריין אין איהר צימער, וואו דאָס שטוב-מיידעל האָט שוין געוואַרט אויף איהר.

דאָס יונגע מיידעל איז כמעט אויפגעשפּרונגען, דערזעהענדיג די גודערגעשלאָגענע פיגור פון איהר בעל-הבית'טע מיט דעם טויט-בלאַסען געזיכט און די אומהיימליך-בלשטשענדיגע אויגען.

— וואָס ווילסטו דען דאָ — האָט מיט א טעמפּער אויפגערעגטער שטים געזאָגט אַדעלאַ.

דאָס שטוב-מיידעל האָט עפּעס אין דער שטיל א מאָל געמען עטליכע אומפערשטענדליכע ווערטער.

— גייט, איך ברויך נישט דיין הילף! — האָט אַדעלאַ שנעל א זאָג-געטאָן. דאָס שטוב-מיידעל האָט זיך שנעל אָפּגעטראָגען פון צימער.

באַלד האָט זיך דערהערט דאָס קלינגען פון גראַף. ווערנער, וועלכער האָט מיט דערזעלבער שרעק, ווי דאָס שטוב-מיידעל, געוואַרט אויף די בעפעהלען פון זיין הער, איז שנעל אַראָפּ אין די אַפּאַרטאַמענטען פון גראַף.

— אין א פערטעל-שעה אַרום זאָל זיין גרייט דער אויטאָמאָביל — האָט בעפאָילען דער גראַף.

— אַליין, גנעדיגער הער גראַף, אָדער אין דער בעגלייטונג פון פרוילין אַדעלאַ — האָט שנעל געפרעגט ווערנער.

אין דעם דאָזיגען מאָמענט האָט דער גראַף געוואָרפען א שאַרפען, שטעכענדיגען בליק אויף דעם אַלטען אַזוי, אַז ווערנער האָט זיינע אויגען אַראָפּגעלאָזט צו דער ערד.

— אַליין — האָט זיך דאָן דערהערט די פעסטע שטימע פונ'ם גראַף. ווערנער האָט באַלד דערויף פערלאָזט זיין הער'ס צימער.

פערטער קאַפּיטעל.

דער פערשמוטסענער.

אין איינעם פון די פאָרשטעט פון דער רעזידענץ איז זייט לאַנגע יאָהרען געשטאַנען א נישט-בעוואוינט הויז, וואָס איז געווען אָפּגעזונדערט מיט זיין איינגעאַרטנקייט און איז געווען אַרומגערינגעלט מיט א גאָרטען. ערשט זייט א יאָהר האָט מען זיך אין דעם ראָזינגען הויז ווידער אַריינ-געצויגען.

דער איינציגער איינוואוינער פון דעם דאָזיגען הויז, וועלכער האָט דאָ געוואוינט צוזאַמען מיט זיין פרוי און טאָכטער, איז אין דער גאַנצער געגענד געווען פרעמד און אומבעקאַנט. ער האָט געלעבט זעהר צוריקגעצויגען. מיט דער צייט האָט מען זיך בלויז דערוויסט, אַז זיין נאָמען איז פעלד. אָבער וואָס ער טוט און פון וואַנען ער איז — דאָס קיינער פון די שכנים נישט געוואוסט.

עס האָט זיך מאַנכעס מאָל געטראָפען, אַז נייגיריגע מענשען האָבען דוקא זיך געוואָלט דערוויסען פערשידענע איינצעלהייטען וועגען דעם לעבען פון דעם דאָזיגען מסתור-דיגען איינוואוינער. אָבער די נישט-גאַסטפריינדליכקייט פון דעם דאָזיגען מענש איז דערגאַנגען אַזוי ווייט, אַז מען האָט פון איהם גאָרנישט געקענט געוואויר ווערען.

בלויז די מאַכטער זיינע, וועלכע האָט געמאַכט א קאַפּאַלען איינדרוק מיט איהר שעהנקייט און ריין, איז דורך אַלעמען בעוואונדערט געוואָרען:

יעדען טאָג, כמעט אין דער זעלבער שעה, האָט זיך דאָס מיידעל בוויזען אין דעם גאָרטען. ווייטער אָבער פונ'ם גאָרטען איז זי קיינמאָל נישט געגאַנגען.

די דאָזיגע איינזאַמקייט פון דעם מיידעל האָט מען גאַטירליך אויך צוגעשריבען אויפ'ן חשבון פון איהר אָפּגעזונדערטען פאָטער. אָבער, אַז אין פערלויף פון דער דאָזיגער צייט איז געלונגען א פרעמדען פערזאָן אַריינצודרינגען אין דעם דאָזיגען הויז, וועגען דעם האָט אויך קיינער נישט געוואוסט.

דער ראָזינער אונבעקאַנטער איז געווען א יונגערמאַן. איינמאָל ווען די רייצענדע בעלאַ האָט צוזאַמען שפּאַצירט מיט איהר מוטער, איז זיי אונבעקמערקזאַמהייט נאָכגעגאַנגען א יונגערמאַן.

פלוצלינג האָט זיך פרוי פעלד זעהר שלעכט געפיהלט. די מאַכטער, וועלכע האָט מיטאַמאָל דערפיהלט, אַז מיט איהר מוטער דאָס עפּעס שרעקליכעס פּאַסירט, איז לאַנגזאַם צוגעגאַנגען צו איהר און זי אַרומגענומען, פעסט צו-דריקענדיג זי צו איהר ברוסט. זי האָט דאַן בעשלאָסען מיט איילענדיגע טריט צוריק אַהיימצוגעהן מיט דער מוטער.

פלוצלינג האָט איהר דער יונגערמאַן פערשטעלט דעם וועג און זי א פרעג געטאָן די סיבה פון איהר איילען זיך.

— אך, מיין הער, — האָט בעלאַ גענומען שטאַמלען — מיין מוטער איז פלוצלינג נישט גוט געוואָרען! — און געוואָרפען א מיטלייד דורכדרינגענדיגען, פערזאָרגטען בליק אויף די אונמעכטיגע פרוי פעלד.

— האָט נישט קיין מורא, ליבעס פרוילין, די אָנמאַכט וועט ווידער אַוועקגעהן! קאָן איך אייך אפשר מיט עפּעס בעהילפיג זיין? — ווילט איהר מיך אפשר צו אייער קראַנקער מוטער פיהרען? — האָט דער יונגערמאַן געזאָגט מיט א העפליך-קלינגענדער שטים. נישט אַראָפּנעהמענדיג זיין בליק פון דעם רייצענדען געזיכט פון מיידעל.

— אָ, ווי גוט איהר זענט! איך און מיין פאָטער וועלען מיר אייך זעהר דאַנקבאַר זיין, ווען איהר וועט מיר העלפען אהיימפיהרען מיין קראַנקע מוטער! — האָט א דערפרייהענדע געענטפערט, פריילין בעלאַ.

— זעהר גערן וועל איך עס אויך טון, — האָט זיך ווי דער דערהערט די אָנגענעהמע שטים פון דעם יונגערמאַן, וועלכער האָט צוזאַמען מיט דעם פרייליין געאיילט צו דעם אָרט, וואו די קראַנקע איז געלעגען.

דערווייל איז פרוי פעלד אַביסעל צו זיך געקומען. זי האָט ווידער צוריקגעקריגען איהר בעוואוסטזיין, אָבער א גע-וואלדיגע שוואַכקייט, וועלכע האָט איהר נישט געגעבען די מעגליכקייט, אַז זי זאָל זיך אויפהויבען פון דער ערד, האָט זי נאָך בעהערשט.

דער יונגערמאַן, מיט'ן נאָמען אַלעקסאַנדער מילער, האָט דער פרוי פעלד גלייך אַרויסגעהאָלפען. ער האָט זי לאַנג וואָס אויפגעהויבען פון דער ערד. און ווען זי האָט זיך בשום אופן נישט געקענט אַהאַלטען אויף איהרע שוואַכע פיס, האָט ער זי א נעה-געטאָן אויף זיינע אַקסלען און דערביי שטיל געזאָגט:

(פאָרטזעצונג קומט)

צענטראַל-קאָמיטעט פֿון אוקראַינישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי

וועגען דעם מצב פֿון דער יודישער ליטעראַטור אין אוקראַינע.

מאָסקווא (יט"א) דער צ. ק. פֿון דער אוקראַינישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי האָט אויסגעהערט אַ באַריכט וועגען דער אַרבייט פֿון דער צייטונג „שטערן" און וועגען דעם מצב פֿון דער יודישער ליטעראַטור און דער יודישער פֿערלאַג-אַרבייט אין אוקראַינע און האָט אָנגענומען אַ באַשלוס אין וועלכען עס ווערט צוו. אַנד. געזאָגט: „דער שטערן" האָט ריכטיג באַלויכטען די פֿראַגען פֿון ציהען די יודישע אַרומשאַפֿט צו ערד-אַרבייט און צו דער פּראָדוקציע, צו פֿראַגען פֿון פּראָלעטאַרישער קולטור א.א.וו. אָבער צו דער זעלבּיגער צייט איז זי באַגאַנגען אַ סך פֿעהלערן און געמאַכט גרויסע טעות'ן, דהיינו: די צייטונג האָט נישט געגעבען קיין געהעריגע פּאָליטישע באַלויכטונגען פֿון דעם רעכטען אָפּנויג, זי האָט נישט גענוג באַלויכטען די פּראָצעסען, וואָס קומען פֿאָר אין יודישע דערפֿער און צוזאַמען אַנג מיט דעם פֿערשאַרפֿטען קלאַסען-קאַמף, זי האָט נוט געשענקט גענוג אויפֿמערקזאַמקייט דער רעמאַסקירונג און קאַמף מיט נאַציאָנאַליסטישע-דעמאָקראַטישע טענדענצען אין דער קולטור-אַרבייט צווישען די יודישע אַרבייטענדיגע א.א.וו. דער צ.ק. לענט פֿאָר דער רעדאַקציע פֿון „שטערן" צו פֿאַרריכטען די אַלע פֿעהלערן, אָנגעהמען אַ קעמפֿערישע שטעלונג אין אַלע פֿראַגען, אונבעדינגט זעהן פֿערגרעסערן דעם טיראַזש פֿון דער צייטונג און פֿערפֿעסטיגען די רעדאַקציע מיט עטליכע קוואַליפֿיצירטע פּאַרטיי-מיטגלידער. בנוגע דער יודישער ליטעראַטור, באַצייכענט דער צ. ק., אַז אין דער צייט, וואָס די יודישע ליטעראַטור אויף אוקראַינע האָט זיך די לעצטע יאָהרען פֿערשטאַרקט אין כמות, איז זי זעהר נישט באַפֿרידיגענד אין איכות. דער הויפּט-פֿעהלער איז, וואָס עס ווערט געדרוקט צו ווענוג פּאָליטישע ליטעראַטור און וואָס עס ווערט געדרוקט צווענוג מעט נישט געדרוקט קיין מעלנישע ליטעראַטור אויף יודיש. די מאַסען-ליטעראַטור אויף יודיש, וואָס ווערט שוין יאָ אַרויסגעגעבען, באַשטעהט מעסט דורכאויס פֿון איבערזעצונגען פֿון אַנדערע שפּראַכען און איז נישט צוגעפּאַסט צו די קאָנקרעטע באַדערפֿעניסען און אייגענשאַפֿטען פֿון דער אַרבייט צווישען דער יודישער האַרעפּאַשנער באַפֿעלקערונג. אין אַ סך פֿאַלען פֿערשפּעטיגט געוועהנליך די פּאָליטישע ליטעראַטור מיט איהר אַרויסגאַנג. אין דער יודישער קונסטלערישער ליטעראַטור, וואָס פֿערנעהמט דעם הויפּט-אָרט אין דער ביכער-פּראָדוקציע, האָט זיך די לעצטע צייטען פֿערבעסערט די טעמאַטיק, אָבער עס זענען געווען פֿאַלען פֿון אונפּראָלעטאַרישע אַרויסטרעטונגען אין דער ליטעראַטור. דעם גרעסטען פֿעלער אין דער יודישער קונסטלערישער ליטעראַטור זעהט דער צ.ק. אין דעם, וואָס אייניגע שרייבער האָבען אין זייערע ווערק אַרויסגעוויזען מיטגעפֿיהל צו די יודישע קליינבירגערליכע עלעמענטען, וואָס זענען אַרויסגעשטויסען געוואָרען פֿון לעבען דורך דער סאָציאַליסטישער בויאונג. נאָך אַ חסרון איז, וואָס שרייבער באַריהרען ווענינ דאָס לעבען פֿון די יודישע אַרבייטער אין דער גרויס-אינדוסטריע באַזונדער'ם הינקט די יודישע מאַרקסיסטישע קריטיק, וואָס רעאַגירט שוואַך און נישט צו דער צייט אויף די ענטפּלעקונגען פֿון דער קליינבירגערליכער אידעאָלאָגיע אין דער יודישער ליטעראַטור.

דער צ. ק. לענט פֿאָר ערשטענס, אַרויסגעבען מעהר פּאָליטישע מאַסען-ליטעראַטור און צופּאַסען זי צו די באַזונדערהייטען פֿון דער אַרבייט צווישען די יודישע האַרעפּאַשניקעס, וואָס ווענינער פֿערנעמען זיך מיט מעלאַנישע איבערזעצונגען פֿון פֿרעמדע שפּראַכען סיסטעמאַטיש אַרויסגעבען סאָציאַל-עקאָנאָמישע ליטעראַטור, שטעלען די פֿראַגע פֿון אַרויסגעבען די ווערק פֿון מאַרקס, ענגעלס און לענין אין יודיש, אַרויסגעבען אין קומענדיגען יאָהר ניט ווענינער פֿון 75 דרוקבויגען מעלאַנישע ליטעראַטור אין יודיש, פֿערגרעסערן דאָס אַרויסגעבען פֿון קונסטלערישער ליטעראַטור אין וועלכער עס זאָל אָפּגעגעבען ווערען אַנ'אָרט דער באַלייכטונג פֿון דער סאָציאַליסטישער בויאונג און דעם לעבענסשטייגער פֿון די יודישע אַרבייטער אויף די גרויסע אינדוסטריעלע אונטערנעהמונגען. צו דער זעלבּיגער צייט דאַרף פֿערשטאַרקט ווערען די פּאָליטישע ערציהונג פֿון די יודישע שרייבער און די פֿערבינדונג מיט נישט-יודישע שרייבער, אוקראַינישע ווערק דאַרפֿען איבערגעזעצט ווערען אויף יודיש און יודישע אויף אוקראַיניש.

—:0:—

פֿערשרייבט אייך דעם אַדרעס.
נאָוואָ-צעגעלניאַנאַ 12 טיר 7 פּראָנט 3. שטאָק דאָרט בעקומט איהר צו קויפֿען אויף ראַטעס פֿערשידענע אָבליגאַציעס ווי: דאָלאַרובּקעס, פּרעמיובקעס און די נייע בוי-הלואה, איינצעלנע און קאָמבינירטע, (פֿערבינדען מיט לאָטעריע), זעהר גינסטיגע בעדינגונגען, קאָלאָסאַלע שאַנסען צו געווינען! ווענדעט זיך אויפֿ'ן אויבענדערמאָנטען אַדרעס — טעגליך (אויסער זונטאָג) פֿון 10 ביז 1 און פֿון 3—7.
אינפֿאָרמאַציעס ערטיילען מיר אומזיסט!

אַ שפּולער (ריז) אויף האַנט
ווי אויך אַ לייפֿ-יונגע זאָפּאָרט געזוכט ביי
A. Wajsblum Piotrkowska № 17
2-טער הויף

שרייבען שעהן און שנעל
לערנט אויס דער בעריהמטער קאַליגראַף ל. בערמאַן אין 15 לעקציעס, אויך ווערט אויסגעלערנט גוט שרייבען אַ יודישען בריף אין 15 טעג, אפֿילו דעם וואָס קען נאָרניט. די עלטער שפּילט קיין ראָלע ניט.
זאַוואַדזקאַ 19 פּר, 1 שט.

געגעז שווייס פֿון פֿיס
און אָדטשיסקעט נוצט נאָר פּראָשעק און פּלאַסטער „ראַדיקאַל". פּרייז נאָר 30 גראָשען, אויך פּלין „ראַדיקאַל" וואַשט אָפּ שמוץ און פֿלעקען פֿון אַלע קאָלירטע שיך, פּרייז 50 גראָשען אַ פֿלעשעל, אויך פּלין „ראַדיקאַל" צו וואַנצען, פּרייז פֿון אַ פֿלעשעל 100 גראַם 50 גראָשען. היט אייך פֿאַר מינדערווערטיגע נאָכמאַכונגען, וועלכע ברענגען נישט קיין נוצען נאָר שאָדען נלויז די פֿיס. צו בעקומען ביים צייטונגס-צערקויפֿער ווינער, פּיעטריקאָווער № 10

Dr. Wołkowyski
צוריקגעקעהרט
צעגיעלניאַנאַ 25
טעלעפֿאָן 126-87
ספּעציאַל-אַרצט פֿאַר הויט וועגערישע קראַנקהייטען און מענער-שוועכע. אַלע-אַרט אַנאַליזען
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פֿון 8—2, און פֿון 6 -9 אָוונד.
בעזונדער „אַרטע-זאַל פֿאַר פֿרויען.

Dr. Niewiażski
צוריקגעקעהרט
ספּעציאַליסט
פֿאַר סיפֿיליס, טריפּער און מענער-שוואַכע
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
פֿאַר דאַמען ספּעציעלער וואַרטע-זאַל.
אַנדזשעיאַ 5 טעל. 159-40
נעמט אָן פֿון 8.10 1—3 5—9

ווינער אָרטאָפּעדישע פּראַצאָווניע
— אונטער אויפֿזיכט פֿון אַ דאָקטאָר ספּעציאַליסט —
מאַכט לויט גיפּס-מאָדעלען וועקלאַדקעס געגען פּלאַט פֿיס קינסטליכע פֿיס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען און אַפּאַראַטען א. ז. וו. גדאַנסקאַ 28, וו. 1, פֿון 5—7 אָוונד

Dr. med. Adam Bender
נאַרוטאַוויטשאַ 30 טעל. 114-75
ספּעצ. אינערליכע און האַרץ-קראַנקהייטען

Dr. A. Mazur
ווסכאַדניאַ 65, — טעל. 166-01
נעמט אָן פֿון 10—2.31.30 און 4—6 אָוונד:

סטאַרשי כירורגישער פֿעלדשער
י. סענדער
פּאָמאָרסקאַ 14, טעל. 62-83
פּראָנט 2-טער שטאָק,
וועלכער האָט פּראַקטיצירט אין פּאָזנאַנסקי'ס שפּיטאָל 14 יאָהר, נעמט אָן אַלע אַרט קראַנקע צו יעדע צייט

לעצט!
אַכטונג! — אַכטונג!
קאָנקורענץ-פּרייזען!
כדי צו ערמעגליכען די ברייטסטע קרייזען פֿון ב׳ פּובליקום צו בעקומען אַ ביליגע און גוטע קינסטלערישע אויפֿנאַהמע׳ זענען די פּרייזען אין מיין פֿאָטאָגראַפֿישען אַנשטאַלט געוואָרען פֿערקלענערט ווי

12	שטיק	(„Express pictures")	זל. 2
6	„	פּאַסט-פֿאָטאָגראַפֿיעס	„ 2
6	„	פּאַסט- ברוין	„ 6
6	„	„ אויף זייד	„ 8

אַכטונג צו אַ ½ טוץ זיידענע פּאַסט-פֿאָטאָגראַפֿיעס גיט מען צו **אַכטונג**
אַנ׳אָריגינעלען פּאָרטרעט בחנם!!
ס׳ווערען אויך אויסגעפֿערטיגט פּאָרטרעטען אין ראַהמען און אויך אַ פֿערקויף פֿון ראַהמען
קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אַכטונג
„PARISIEN"
קונסט-אַנשטאַלט
פּראַנצישקאַנער 30.

FORADNIA WENEROLOGICZNA
פֿון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פֿאַר וועגערישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוועכע אַנאַליזען פֿון בלוט און אויספֿלוס אויף סיפֿיליס און טריפּער קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פֿון אוראָלאָגישע און נערווען-קראַנקהייטען.
קוואַרץ לאַמפּ-עלעקטרישע היילי-קאָבינעט-קאָסמעטיק
טעגליך פֿון 8 אַ זייגער פֿריה ביז 9 אָוונד
זונטאָג פֿון 9 פֿריה ביז 2 נאָכמיטאָג
בעזונדער וואַרטע צימער פֿאַר פֿרויען
וויזיט 3 זלאָטעס

לעזט און אַבּאָנירט לאָדזער טאָגעבלאַט

קלאַנג-פֿילם-טעאַטער
„MIMOZA"
ul. Kilińskiego 178
נאָכ'ן גרינדליכען רעמאָנט אַ גרויסע פּרעמיערע
פֿון פֿרייטאָג דעם 15-טען אויגוסט 1930 און טעגליך
„זינגער פֿון פּאַריז"
אין די הויפּט-ראָל: **Maurice Chevalier**
הונדערט פּראָצענטיגער רעד און געזאַנג-קלאַנג-פֿילם
די פּרייזען פֿון די פּלעצער זענען נישט פֿערגרעסערט

Gimnazjum Żeńskie
Józefa Aba w Łodzi
Zielona 10 tel. 122-12
איינשרייבונגען פֿון קאַנדידאַטינס אין אַלע קלאַסען נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט פֿון 24 אויגוסט טעגליך פֿון 11—1 נאָכמ.
דירעקטאָר (—) י. אַב.

חדשה בספרות העברית!
יצא לאור זה עתה ספר מדעי-אמנותי יחיד במינו, המעניין, מענג ומושך את לב הקורא בתוכנו ובסגנונו, בשם
„המוסיקה בכתבי הקדש, בתלמוד ובקבלה"
מאת י. קיהן
הספר נדפס בהידור על נייר משובח ומכורך יפה. מחירו עם המשלוח 1 דולר. להשיגו אצל המחבר
J. Kühn, WIEN XX, Karl Meisslstr. 1

וויכטיג פֿאַר דאַמען!
מאַכט אייך די עלעגאַנטסטע דאַמען-היטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלטעסטע היטע איבעראַרבייטע איך אויף געגצליך ניי. געדענקט די אַדרעס:
פֿאַר נאָר **2.50 זל.**
זאַוואַדזקאַ 23
בעמערק.: נייע היטען די לעצטע נייהייטען אין מיינער ביליגער אויספֿערטיגונג 50 פּראָצ. ווי איבעראַל.
„TOLA"

פֿערקויפֿטע נשמות

שפּאַנענדער ראָמאַן

(125 פֿאָרטזעצונג)

— איינס נאָכ'ן אַנדערן, — האָט ער געזאָגט שטילערהייט, — צופֿיל איילען זיך טויג נישט, אָבער אַלע געשוואוירענע מוז מען אַלערערשטענס גוט אָרגאַניזירען, אַזוי ווי איך האָב געטון מיט מיינע מענשען. דערנאָך וועט מען ערשט אָרגאַניזירען סיסטעמאַטיש די אויספֿלוגען, דערווייל וויל איך נאָך אַליין אַרבייטען. איך מוז נאָך אָבשטעלען אַ וויזיט דעם טייוועל אַליין — דעם גראַף לאַגראַן.

— איך קען נישט הערען דערמאָנען זיין נאָמען, — האָט די פֿירשטין אַ ברום געטון, — דער פֿירשט איז מיין בלוט-שונא, דאָס מיאוסע בעשעפֿעניש האָט געהאַט די העזה צו פֿאָדערן פֿון מיר ליבעס-באַווייזען... און ווען איך האָב איהם אָבגעזאָגט, האָט ער מיך באַרעדט פֿאַר'ן קעניג, ער האָט גורם געווען, אַז מען זאָל מיך פֿערטרייבען פֿון הויף, ער איז דעם קעניג'ס ליבלינג, איהם קען מען גאָר קיין שלעכטס נישט טון.

— פֿאַרוואָס נישט?

— דער גראַף איז אַ מענש, וואָס לאָזט זיך קיינמאָל נישט כאַפּען, קיינער ווייסט קיינמאָל נישט, וואו ער געפֿינט זיך. אַ חוץ דעם איז ער עפּעס באַקאַנט מיט די געהיימניספֿולע סודות פֿון מענשליכען לעבען. ער איז אומבעריהרבאַר. מען האָט שוין עטליכע מאָל געשאָסען צו איהם און די קויל איז אָבגעשפּרינגען. פֿון די גרעסטע געפֿאַהרען איז ער אַרויס אַ גאַנצער, אומבאַשעדיגט.

— איך לאָז איהם פֿאַר יעטוועדען פּרייז אויסזוכען, איך וועל אָנווענדען אַלע מיטלען, קיינער וועט נישט בכּוח זיין מיר צו שטערען — האָט בריטשטייר געזאָגט מיט טעמפּעראַמענט.

— טוט וואָס איהר ווילט — האָט די פֿירשטין געזאָגט, טהוענדיג אַ שווערען זיפֿץ, אָנשטויסענדיג זיך, אַז זי וועט נישט אומשטאַנד זיין צו ענדערן זיין פּלאַן, — אָבער פֿערגעסט נישט צו זיין זעהר פֿאָרזיכטיג, עס האָט נישט קיין זין זיך איינצושטעלען דאָס לעבען. פֿערגעסט אויך נישט, אַז עס זענען פֿאַראַן אַ סך מענשען, וואָס ליבען אייך, און זיי וואָלטען זיך שטאַרק איבערגענומען, ווען איך וואָלט געטראָפֿען אַ אומגליק.

די ווערטער האָבען קאָלאָסאַל געווירקט. בריטשטייד האָט זיך טיף פֿערטראַכט. פֿאַר זיינע אויגען האָט זיך באַוויזען דאָס וואונדערבאַרע געשטאַלט פֿון האַננען, פֿון זיין געליבטע, וואָס ער זוכט שוין עטליכע חדשים. ער האָט זי געזעהען אַ לעבעדיגע, אַזוי ווי זי וואָלט געשטאַנען פֿאַר זיינע אויגען, ווי ער וואָלט געפֿיהלט איהר ווייסע צאַרטע האַנד אויף זיין האַלז, ווי ער וואָלט דערפֿיהלט איהר צאַרטען קוש אויף זיינע ליפּען.

בריטשטייד האָט זיך אויפֿגעכאַפּט. נעבען איהם איז געשטאַנען די פֿירשטין און אין איהרע אויגען האָט געברענט אַ ליידענשאַפֿטליך פֿייער.

— איך מוז אוועקגעהען, — האָט ער שנעל צוגעגעבען, — איך מוז אוועקגעהען, מיינע מענשען וואַרטען אויף מיר אין די קאַטאַקומבען. איך וועל באַלד צוריקקומען און מעהר געלד ברענגען. אין זאַק איז ערשט פֿאַראַן אַ טייל פֿון געלד, וואָס עס קומט אייך.

די פֿירשטין איז געווען פֿערצווייפֿעלט, וואָס ער פֿערשטעהט זי נישט, נאָר איהר שטאָלץ האָט זי צוריקגעהאַלטען. ער האָט מכּתמא געשאַנעוועט אין איהר די הויכגעשטעלטע פּערזאָן, איהר פֿירשטליך, קעניגליך בלוט, און אַליין האָט זי זיך גישט געוואָלט דערנידריגען.

— נאָר געדולד — האָט זי געזאָגט צו זיך אַליין.— ער וועט צוריק קומען, דעמאָלט וועל איך לענגער נישט וואַרטען. ניגעטטאַ מוז מיר בייהילפֿיג זיין, אַז דער דאָזיגער שעהנער מאַנסביל זאָל מיך זעהען אין גאַנצען גלאַנץ פֿון מיין פּראַכט. ער וועט זיך דאַמאָלס וואַרפֿען צו מיינע פֿיס און ער וועט מיך אַ כאַפּ טון אין זיינע שטאַרקע אָרעמס. דאָס צווייטע מאָל אַלזאָ, אַך, ווי גליקליך איך וועל דאַמאָלס זיין!

זי האָט נאָך אַמאָל געוואָלט פּרובען אָנצורעדען בריטשטיידען פֿון זיין טהאַט, פֿון זיין געפֿעהרליכען פּלאַן אין בעצוג צום גראַף לאַקראַנד. אָבער בריטשטייר האָט געהערט צו די מענשען, וואָס ציהען נישט צוריק זייערע באַשלוססי.

דערווייל האָט האַננאַ איבערגעלעבט שווערע פּיינליכע שעה'ן אין איהר פֿינסטער קאַמערל.

זי איז געווען פֿערשלאָסען, און ניגעטטאַ, פֿאַר'ן אוועקגעהען האָט איהר נאָך געוואָרפֿען עטליכע שפּאָטישע באַמערקונגען, פֿון וועלכע זי האָט געקענט אַרויסדרינגען, אַז די פֿירשטין וועט נאָך די נאַכט אויפֿנעהמען איהר געליבטען. זי האָט איבערגעטראַגען שווערע ליידען ביז זי איז אַרויס פֿון געדולד און אָנגעהויבען ווילד לויפֿען איבער דעם קאַמערל.

די פֿענסטער זענען געווען פֿערקלאַפּט מיט קראַטען. האַננאַ האָט גאַרנישט געקענט זעהען וואָס עס טוט זיך, ווייל די פֿענסטער זענען אַרויסגעגאַנגען אויפֿ'ן הויף. אָבער איבערן בעט איז געווען אַ קליינע עפֿענונג אין דער וואַנד, דורך וועלכער עס איז אַריין אַ פֿרישע און קיהלע לופֿט. ווען זי וואָלט געקענט זעהען, וואָס עס טוט זיך אין פּאַרק. זי האָט נישט לאַנג געטראַכט און אַרויפֿגעשטעלט דאָס פּיסענבענקעלע אויפֿ'ן בעט און זיך אַרויפֿגעכאַפּט אויף דעם רושטאַוואַניע. זי האָט זיך קוים געקענט האַלטען אויף דער מויער. זי האָט דערזעהן דורך דער עפֿענונג צוויי פֿענסטער פֿון די אַפּאַרטאַמענטען, וואָס זענען געווען העל באַלויכטען. האַננאַ האָט באַמערקט שאָטענס דורכ'ן פֿענסטער, און נישט געקענט אונטערשיידען ווער דאָס איז.

(פֿאָרטזעצונג קומט.)

אַבּאָנעמענטס-פּרייז: [illegible] אַנאָנסען-פּרייז: [illegible]
Redaktor-wydawca R. Hamburski
Tłocznia: B. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 58